

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

**Nezaměstnanost ve vybraných státech Evropské unie –
Česká republika a Španělské království**

Simona Primasová

© 2020 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Simona Primasová

Provoz a ekonomika

Název práce

Nezaměstnanost ve vybraných státech Evropské unie – Česká republika a Španělské království

Název anglicky

Unemployment in selected countries of the European Union – the Czech Republic and the Kingdom of Spain

Cíle práce

Hlavním cílem bakalářské práce je analýza nezaměstnanosti vybraných států Evropské unie a také jejich srovnání. Státy, které porovnávám, jsem vybírala podle několika kritérií. Českou republiku, jelikož má v současné době nejnižší nezaměstnanost. Španělsko jsem zvolila z toho důvodu, že se v posledních letech potýká s nejvyšší nezaměstnaností v rámci Evropské unie. Dílčím cílem je sledování ekonomik, časových řad makroekonomických ukazatelů a provést jejich komparativní analýzu, případně statistické vyhodnocení.

Metodika

Práce bude rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část práce bude zpracována formou literární rešerše s využitím studia odborné literatury českých a zahraničních autorů; čerpány budou rovněž aktuální informace z odborných časopisů a internetových zdrojů. V praktické části práce bude provedena analýza základních makroekonomických ukazatelů souvisejících s nezaměstnaností ve vybraných ekonomikách. Pro analýzu shromážděných údajů bude využita statistická analýza dat. Pomocí přehledných grafů a tabulek bude porovnána nezaměstnanost dvou sledovaných zemí a následně vysvětleny rozdíly mezi vývojem jednotlivých ukazatelů. Aktuální data budou čerpána ze statistických úřadů vybraných zemí a Eurostatu. V práci budou použity zejména metody deskripce a komparativní analýzy.

Doporučený rozsah práce

30-40 stran

Klíčová slova

Nezaměstnanost, analýza, trh práce, vývoj nezaměstnanosti, příčiny a dopady nezaměstnanosti, míra nezaměstnanosti, Česká republika, Španělské království.

Doporučené zdroje informací

Aktuality ČSÚ = Current CZSO news : průmysl, energetika, stavebnictví, obchod, cestovní ruch za... : spotřebitelské ceny, výrobní ceny, nezaměstnanost, zahraniční obchod, organizační struktura, pokladní plnění státního rozpočtu za... : konjunkturální průzkumy za. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Praha: ISSN 1214-1461.

DUŠEK, Jiří. Nezaměstnanost a determinanty trhu práce v podmínkách moderních evropských ekonomik. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z.ú., 2017. ISBN 978-80-7556-023-0
JÍROVÁ, Hana. Trh práce a politika zaměstnanosti. 1.vyd. Praha: VŠE, 1999, 95 s. ISBN 80-707-9635-9.
KNOLL, Oto. Druhy nezaměstnanosti a příčiny jejich vzniku. Praha. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 1993

Leitmanová I., Trh práce EU a ČR: stav a vývoj, 1.vyd., České Budějovice, Datapartner 1999, ISBN 80-902696-0-5

WERDING, Martin. Structural unemployment in Western Europe: reasons and remedies. Cambridge, Mass.: MIT Press, c2006.

Předběžný termín obhajoby

2019/20 LS – PEF

Vedoucí práce

Mgr. Elizbar Rodonaia, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 5. 11. 2019

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 7. 11. 2019

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 01. 03. 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Nezaměstnanost ve vybraných státech Evropské unie – Česká republika a Španělské království " jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 21.3.2020

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Mgr. Elizbaru Rodonaiovi, Ph.D., vedoucímu mé bakalářské práce, za vedení, ochotu a cenné rady, kterými přispěl k vypracování této práce.

Nezaměstnanost ve vybraných státech Evropské unie – Česká republika a Španělské Království

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá analýzou nezaměstnanosti České republiky a Španělského království v období 2008–2018. Práce je rozdělena na dvě části, a to na část teoretickou a praktickou.

Teoretická část uvádí a vysvětluje jednotlivé pojmy týkající se tématu pro lepší přehled a pochopení. Věnuje se například způsobu, jakými se dá nezaměstnanost měřit, příčinami nezaměstnanosti a jejími dopady na ekonomiku i lidi samotné. Také se věnuje trhu práce, politice zaměstnanosti a dalším podstatným determinantům. V práci jsou popsány základní makroekonomické ukazatele výkonnosti států, vysvětlena podstata těchto ukazatelů i dalších, které s nimi souvisí.

Praktická část je zaměřena na analýzu vývoje nezaměstnanosti v jednotlivých zemích, porovnání výsledků a také zjišťování příčin nezaměstnanosti. Zaměřuje se na nezaměstnanost v závislosti na sociálně demografických faktorech, kterými jsou pohlaví, věk, či vzdělání osob. Poskytuje informace o trhu práce v České republice a vývoji HDP. Část práce je zaměřena i na nezaměstnanost v jednotlivých krajích ČR a autonomních provinciích Španělska, kde je provedena komparace s nejnižší, a naopak s nejvyšší mírou nezaměstnanosti.

Bakalářská práce vychází z veřejně dostupných dat – zdrojem jsou především stránky Českého statistického úřadu, Evropského statistického úřadu a oficiální stránky španělského statistického úřadu. Kromě toho jsou data doplněna o aktuální analýzy a výzkumy dalších autorů.

Klíčová slova: Nezaměstnanost, analýza, trh práce, vývoj nezaměstnanosti, příčiny a dopady nezaměstnanosti, míra nezaměstnanosti, politika zaměstnanosti, Česká republika, Španělské království

Unemployment in selected countries of the European Union – the Czech Republic and the Kingdom of Spain

Abstract

This thesis deals with an analysis of unemployment in the Czech Republic and the Kingdom of Spain between 2008 and 2018. The work is divided into two parts, part of theoretical and practical.

The theoretical part presents and explains various aspects of the topic for a better overview and understanding. It deals with the ways in which unemployment can be measured, the causes of unemployment and its impact on the economy, as well as the people. It also focuses on the labor market, employment policy and income to the determinants. The thesis describes basic macroeconomic performance indicators of states, explaining the nature of these indicators and others that have them.

The practical part is focused on the analysis of the development of unemployment in individual countries, comparing the results and also identifying the causes of unemployment. It focuses on unemployment depending on socio-demographic factors such as gender, age or education. It provides information of the labor market in the Czech Republic and GDP development. Part of the work is also focused on unemployment in individual regions of the Czech Republic and Spain, where the comparison is carried out in the regions with the lowest and the highest unemployment rate.

The bachelor thesis is based on publicly available data – the main source is the website of the Czech Statistical Office, the European Statistical Office and the official website of the Spanish Statistical Office. In addition, the data is supplemented with current analyzes and researches by other authors.

Keywords: Unemployment, analysis, labor market, unemployment development, causes and effects of unemployment, unemployment rate, employment policy, Czech Republic, Kingdom of Spain

Obsah

1 Úvod.....	12
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika	13
3 Teoretická východiska	14
3.1 Trh práce	14
3.1.1 Poptávka práce	14
3.1.2 Nabídka práce	15
3.1.3 Rovnováha trhu práce	16
3.1.4 Nedokonalosti trhu práce	17
3.2 Nezaměstnanost.....	18
3.2.1 Druhy nezaměstnanosti.....	19
3.2.2 Přírozená míra nezaměstnanosti	23
3.3 Měření nezaměstnanosti.....	23
3.3.1 Míra nezaměstnanosti	24
3.3.2 Registrovaná míra nezaměstnanosti.....	24
3.3.3 Podíl nezaměstnaných osob	24
3.4 Dopady nezaměstnanosti.....	25
3.4.1 Ekonomické důsledky	25
3.4.2 Sociální důsledky	26
3.5 Politika zaměstnanosti.....	27
3.5.1 Aktivní politika nezaměstnanosti.....	28
3.5.2 Pasivní politika nezaměstnanosti	30
3.6 Hrubý domácí produkt	31
3.6.1 HDP na obyvatele v PPS v zemích EU.....	33
4 Vlastní práce	35
4.1 Charakteristika a vývoj nezaměstnanosti České republiky	35
4.1.1 Vývoj nezaměstnanosti v letech 2008 až 2018.....	35
4.1.2 Nezaměstnanost podle pohlaví v letech 2008 až 2018	37
4.1.3 Vývoj HDP v letech 2008 až 2018	38
4.1.4 Nezaměstnanost v krajích ČR.....	40
4.1.5 Nezaměstnanost podle věku v letech 2008 až 2018	42
4.2 Charakteristika a vývoj nezaměstnanosti Španělského království.....	42
4.2.1 Vývoj nezaměstnanosti v letech 2008 až 2018.....	43
4.2.2 Nezaměstnanost podle pohlaví v letech 2008 až 2018	44

4.2.3	Vývoj HDP v letech 2008 až 2018.....	44
4.2.4	Nezaměstnanost v autonomních provinciích	46
4.2.5	Nezaměstnanost podle věku v letech 2008 až 2018	48
4.3	Srovnání vývoje nezaměstnanosti	48
5	Výsledky a diskuse	52
6	Závěr.....	55
7	Seznam použitých zdrojů.....	56

Seznam obrázků

Obrázek 1: Rovnováha trhu práce.....	17
Obrázek 2: Rozdělení obyvatelstva na ekonomicky aktivní a ekonomicky neaktivní	18
Obrázek 3: Státní politika zaměstnanosti.....	28
Obrázek 4: Míra nezaměstnanosti v krajích České republiky v roce 2018.....	40
Obrázek 5: Míra nezaměstnanosti v autonomních společenstvích ve Španělsku v roce 2018	46

Seznam tabulek

Tabulka 1: Nezaměstnanost krajů v České republice v letech 2008 až 2018 (v%)	41
Tabulka 2: Nezaměstnanost v České republice v letech 2008 až 2018 podle věku (v%)....	42
Tabulka 3: Nezaměstnanost autonomních společenství ve Španělsku 2008–2018 (v%)	47
Tabulka 4: Nezaměstnanost ve Španělsku v letech 2008 až 2018 podle věku (v%)	48

Seznam grafů

Graf 1: Míra nezaměstnanosti v ČR v letech 2008 až 2018 (v %).....	37
Graf 2: Nezaměstnanost žen a mužů v ČR v letech 2008 až 2018 (v %)	38
Graf 3: Vývoj růstu HDP v České republice v letech 2008 až 2018 (v%)	39
Graf 4: Míra nezaměstnanosti ve Španělsku v letech 2008 až 2018 (v %).....	43
Graf 5: Nezaměstnanost žen a mužů ve Španělsku v letech 2008 až 2018 (v %)	44
Graf 6: Vývoj růstu HDP ve Španělsku v letech 2008 až 2018 (v%).....	45
Graf 7: Nezaměstnanost v České republice, Španělsku a EU v letech 2008 až 2018 (v%)..	49
Graf 8: Růst HDP v České republice, Španělsku a EU v roce 2018 (v%).....	50
Graf 9: Nezaměstnanost mladých do 25 let dle dosaženého vzdělání (v%)	51

Seznam rovnic

Rovnice 1: Vzorec obecné míry nezaměstnanosti	24
Rovnice 2: Podíl nezaměstnaných osob	25
Rovnice 3: HDP Výrobní metoda	32
Rovnice 4: HDP Výdajová metoda.....	32
Rovnice 5: HDP Výdajová metoda.....	32
Rovnice 6: HDP Důchodová metoda.....	32
Rovnice 7: HDP Důchodová metoda.....	33

Seznam použitých zkratek

ČSÚ: Český statistický úřad

ČR: Česká republika

EU: Evropská unie

Eurostat: Evropský statistický úřad

MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí

ILO: Mezinárodní organizace práce

HDP: hrubý domácí produkt

VŠPS: Výběrové šetření pracovních sil

OECD: Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

INE: Instituto Nacional de Estadística

1 Úvod

Nezaměstnanost je poměrně novým společenským jevem, který společnost dříve neznala. V moderní společnosti je ústředním problémem, pokud je vysoká, důchody lidí jsou nízké, což během takových období ovlivňuje emoce lidí a rodinný život. Stala se součástí našeho života, a proto je potřeba problém nezaměstnanosti analyzovat a porozumět mu. Dlouhodobá nezaměstnanost způsobuje hluboké deprivace ze ztráty zaměstnání, pokles sebevědomí, ale dochází také k sociálnímu statusu nezaměstnaného. Největší ztrátou je ztráta makroekonomického produktu, která vzniká proto, že lidé nemají pracovní místo a tím pádem nepřispívají k výrobě statků a služeb a země tedy dosahuje nižšího hrubého domácího produktu. Tato práce se zabývá praktickými dopady nezaměstnanosti, ale také analýze fungování trhu práce. Trh práce má spoustu specifických rysů, které projevují výjimečnost výrobního faktoru práce. Schopnost pracovat je totiž vázána na člověka. Problémy členských zemí EU v oblasti nezaměstnanosti vznikají z neschopnosti vytvořit dostatek nových pracovních míst, neodpovídající kvalifikační struktuře či neschopností přizpůsobit se novým modelům práce.

Statistická data týkající se trhu práce a nezaměstnanosti jsou sbírána statistickými úřady. V České republice je zjišťuje Český statistický úřad, ve Španělsku můžeme nalézt informace z oficiálních stránek španělského statistického úřadu. Pro evropské srovnání se vyžívá Evropský statistický úřad, který nabízí mnoho informací o makroekonomických ukazatelích mnoha států.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem bakalářské práce je analýza nezaměstnanosti vybraných států Evropské unie a také jejich srovnání. Státy, které porovnávám, jsem vybírala podle několika kritérií. Českou republiku, jelikož má v současné době nejnižší nezaměstnanost. Španělsko jsem zvolila z toho důvodu, že se v posledních letech potýká s nejvyšší nezaměstnaností v rámci Evropské unie. Dílčím cílem je sledování ekonomik vybraných států, časových řad makroekonomických ukazatelů a provést jejich komparativní analýzu.

2.2 Metodika

Bakalářská práce bude rozdělena do dvou základních částí, teoretické a praktické. Teoretická část práce bude zpracováním literární rešerše s využitím studia odborné literatury českých autorů, čerpány budou rovněž aktuální informace z internetových zdrojů. Práce se věnuje definici pojmu nezaměstnanost, její struktuře, důsledkům, trhu práce i politice zaměstnanosti. Bakalářská práce vychází z veřejně dostupných dat – zdrojem jsou především stránky Českého statistického úřadu, Evropského statistického úřadu a oficiální stránky španělského statistického úřadu. Kromě toho jsou data doplněna o aktuální analýzy a výzkumy dalších autorů. V praktické části práce bude provedena analýza základních makroekonomických ukazatelů souvisejících s nezaměstnaností ve vybraných ekonomikách. Pro analýzu shromážděných údajů bude využita statistická analýza dat. Zaměřuje se na nezaměstnanost v závislosti na sociálně demografických faktorech, kterými jsou pohlaví, věk, či vzdělání osob. Poskytuje informace o trhu práce v České republice a vývoji HDP. Pomocí přehledných grafů a tabulek bude porovnána nezaměstnanost dvou sledovaných zemí a následně vysvětleny rozdíly mezi vývojem jednotlivých ukazatelů. V práci budou použity zejména metody deskripce a komparativní analýzy.

3 Teoretická východiska

3.1 Trh práce

Trh práce charakterizujeme jako tržní poptávku po práci a tržní nabídku práce. Je to trh jako každý jiný, ale přesto neobyčejný. Trh práce směřuje ke své rovnováze, přičemž konkurence existuje jak na straně nabídky, tak i na straně poptávky. Nerovnováha na trhu práce existuje také, ale pouze dočasně, jelikož je regulována pohybem reálné mzdy (Holman, 2010)

„Pracovní trh je spojen s tržní ekonomikou, v které je, stejně jak služby a výrobky, prodávána kupována i práce (pracovní smlouvy a mzdy jsou směřovány za čas kvalifikaci pracovníků)“ (Mareš, 1998).

Práce je jedním z výrobních faktorů a je nezastupitelná při výrobě statků. Cena tohoto výrobního faktoru je mzda a na dokonale konkurenčním trhu je ovlivňována stejně jako ostatní výrobní faktory nabídkou a poptávkou. Dokonale konkurenčním trhem rozumíme to, kde je dostatečný počet zájemců o práci – nabídka práce, ale i zaměstnavatelů – poptávka po práci. Nikdo tedy nemá možnost ovlivnit cenu práce. Pokud jde o mzdu, musíme rozlišovat mzdu reálnou a nominální. Nominální mzda je suma peněžních prostředků udaných v pracovní smlouvě. Kupní sílu nominální mzdy snižuje inflace. Reálná mzda nám udává, kolik zboží a statků lze za tuto sumu nakoupit, a proto je závislá na výši nominální mzdy a úrovni cenové hladiny. Vyjadřuje kupní sílu. (Blažek, 1996)

3.1.1 Poptávka práce

Na trhu práce vytvářejí poptávku firmy, jakožto zaměstnavatelé. Poptávka po práci je odvozená od poptávky po výrobcích a službách a je určena mezním produktem práce. To znamená, že například poptávka zemědělců je odvozená od poptávky po jejich produktech. Čím větší je tedy poptávka po výrobcích či službách, tím větší je i poptávka po práci, protože práce je nezbytná pro jejich produkci. (Jurečka, 2017)

Mezní produkt práce má hlavní místo při vzniku poptávky po práci, protože nám říká, jak prospěšná byla dodatečná jednotka práce, k již vyráběné produkci. Dodatečná jednotka práce vyprodukuje množství fyzických jednotek, což je mezní produkt práce. Mezní produkt práce závisí například na pracovním úsilí, schopnosti, ale také na vybavenosti dalšími výrobními faktory, jako je technika či know-how. Poptávající ale kromě mezního produktu práce zajímá také příjem z mezního produktu práce, který se zvýší tím, že firmy zaměstnají dalšího pracovníka, tedy další jednotku práce. Příjem z mezního produktu práce závisí například na jejím mezním produktu či ceně toho produktu, jenž vyrábí. (Jurečka, 2017)

3.1.2 Nabídka práce

Nabídku práce na trhu představují domácnosti. Kolik práce se člověk rozhodne nabízet na trhu práce, záleží pouze na něm. Jednou z možností je jít pracovat, a tím pádem získávat mzdu, tou druhou je nepracovat a získávat užitek ze svého volného času. Pokud se člověk rozhodne pracovat, obětuje tím nejen svůj volný čas, ale vynakládá i fyzické a psychické úsilí. Kompenzací je právě odměna za práci, což je mzda, která musí odpovídat mezní újmě z práce. Člověk se tedy vždy musí rozhodovat mezi různými ekonomickými statky, a to těmi, které by si mohl koupit za svou mzdu, nebo volným časem. V případě, že si tedy člověk vybere volný čas, obětuje tím ušlou čistou mzdu, kterou mohl získat, pokud by pracoval. Lze tedy říci, že mzda je cena volného času. Pokud se zvýší mzda, bude dražší i volný čas a lidé ho budou raději nahrazovat jinými statky a budou nabízet více práce. Tento jev se nazývá substituční efekt růstu mzdové sazby. Mzda však není pouze cenou volného času, ale také důchodem. S růstem důchodu se zvyšuje i nákup statků, tedy i volného času a tomuto jevu říkáme důchodový efekt růstu mzdové sazby. Tento efekt působí opačně, tedy k zvyšování nákupu volného času a snižování nabízené práce, oba jevy ale působí současně. Výsledný efekt bude záviset pouze na tom, který z nich bude silnější. Rozhodování o množství nabízené práce závisí tedy na výši mzdy, hovoříme zde ale o mzdě reálné, tedy té, která vyjadřuje skutečnou hodnotu výdělků – to, co je možné si za takovou odměnu koupit. (Brožová, 2003)

3.1.3 Rovnováha trhu práce

Jak již bylo řečeno, na trhu práce se střetává nabídka služby práce, jenž nabízí domácnosti (spotřebitelé), s poptávkou po práci, kterou zastupují firmy. Tržní poptávka po práci má klesající charakter, což znamená, že má klesající hodnotu mezního produktu práce. V případě, že se sníží cena práce, tedy mzda, firmy budou více poptávat a najímat pracovníky. S růstem počtu pracovníků bude stoupat také výroba, což povede k poklesu cen jednotek produkce, a tedy i hodnoty mezního produktu práce. Firmy budou tedy najímat jen do té doby, dokud budou pracovníci zvyšovat zisk. Přírůstek najaté práce je ale postupně menší, stejně tak, jako hodnota mezního produktu práce. Takto to bude pokračovat, do doby, dokud bude hodnota mezního produktu práce vyšší než jeho cena. (Brožová, 2003)

Tržní nabídka práce je rostoucí, protože čím vyšší je cena práce – mzda, tím více lidé práci nabízejí. Místo, kde se nabídka po práci střetává s poptávkou po práci, se nazývá rovnováha na trhu práce, dochází tam k tzv. vyčištění trhu práce. Znamená to, že poptáváno a nabízeno je rovnovážné množství práce při rovnovážné mzdové sazbě a trh je tedy v rovnováze (Brčák, 2014)

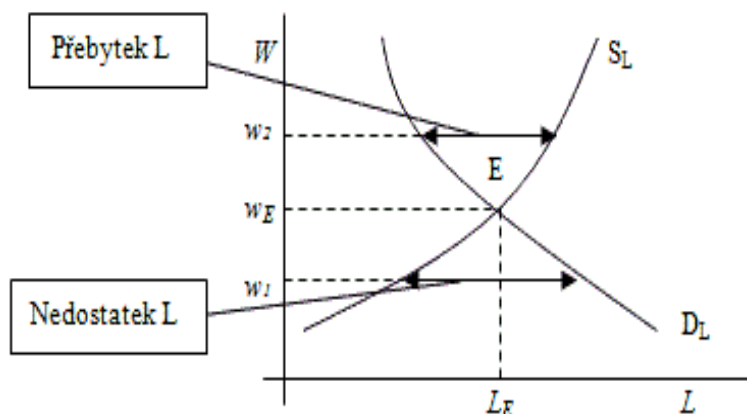
Pro všechny, kdo práci nabízejí, je tedy mzdová sazba dostačující a pracovní místo vždy získají. Firmy zase najímají tolik pracovníků, kolik je pro ni maximálně ziskové a hodnota rovnovážné mzdy se rovná hodnotě mezního produktu. Pokud se však změní nabídka po práci či poptávka po práci, změní se rovnovážná mzda i rovnovážné množství práce. (Brožová, 2003)

V obrázku číslo 1 je znázorněn střet nabídky práce (S_L) a poptávky po práci (D_L) na trhu Práce. Vertikální osa vyznačuje mzdovou sazbu (W) a horizontální osa vyznačuje množství práce (L). Bod E znázorňuje rovnováhu na trhu práce.

Je-li mzda větší než rovnovážná mzda, pracovníků se bude po práci poptávat méně než nabízet práci, dochází tedy k přebytku práce L a k nezaměstnanosti.

Pokud se mzda sníží a bude menší než rovnovážná mzda, firmy poptávají více pracovníků, ale práci nabízí méně lidí, firmám tedy chybí pracovníci a dochází k nedostatku práce L .

Obrázek 1: Rovnováha trhu práce

Zdroj: Jurečka, 2013

Pokud je tedy nabídka po práci větší než poptávka po práci, vznikne nerovnováha na trhu práce s převisem nabídky práce. To má za následek snížení mezd, firmy budou zaměstnávat větší počet lidí, tím ale klesne hodnota mezního produktu. Výsledkem tedy bude, že mzda i mezní hodnota produktu práce bude nižší než rovnovážná. Pokles nabídky by snížil množství práce a zvýšil reálnou mzdu.

V případě, že je poptávka po práci větší než nabídka práce, vznikne nerovnováha na trhu práce s převisem na straně poptávky po práci. Mzda je tedy vyšší než rovnovážná mzda. Pokud by poptávka po práci byla nižší než nabídka po práci, snížila by se zaměstnanost i reálná mzda. (Brožová, 2003)

3.1.4 Nedokonalosti trhu práce

V reálné ekonomice se trh práce nachází spíše v nedokonalé konkurenci. Podle Blažka (1996) mezi hlavní příčiny patří:

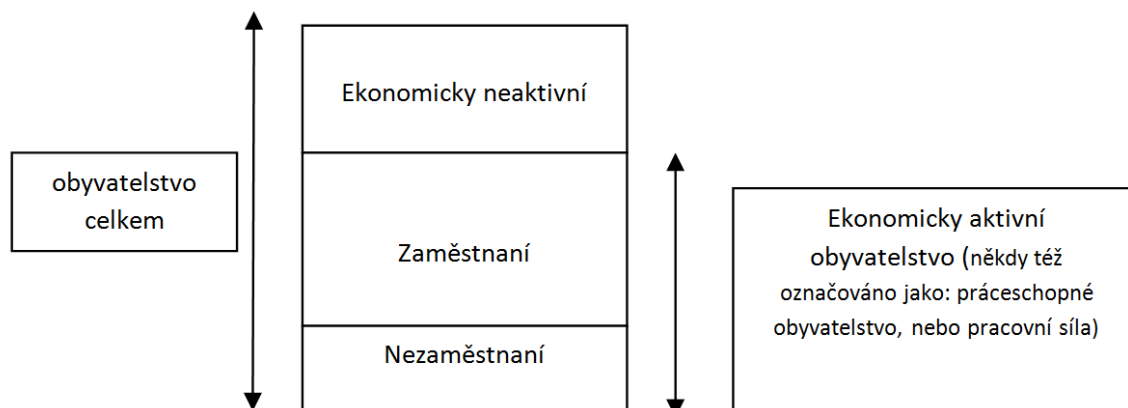
- Vliv státu prostřednictvím pracovního zákonodárství, stanovení zákonu o minimální mzdě
- Vliv odborů v podobě kolektivní smlouvy – poměrně často prosazují odbory zvýšení mezd, firmy tím ale reagují snížením počtu zaměstnanců
- Vliv mikroekonomických faktorů (demografické, sociální)
- Strukturální heterogenita, což znamená, že mnoho profesí, jako například lékaři či právníci jsou těžko nahraditelní, a tedy málo konkurenční

3.2 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost je do určité míry přirozeným jevem a podstatným znakem společnosti. Je spojena s existencí trhu práce, a to konkrétně s projevem nerovnováhy poptávky s nabídkou. Je ovlivněna nejen pohybem ekonomiky, což je spojeno i s pohybem pracovníků a časem, ve kterém se vzájemně přizpůsobují, ale také svobodnou volbou osob, zda přijmou určité zaměstnání, či budou existenčně závislí na příjmech, které nejsou realizovány na trhu práce, jako jsou například sociální dávky státu či ze strany rodiny. (Mareš, 2002)

Nezaměstnanost se měří pouze na ekonomicky aktivním obyvatelstvu, což je pracovní síla, kterou tvoří zaměstnaní a nezaměstnaní. Mezi osoby, které jsou brány jako nezaměstnané patří ti, kteří jsou schopni pracovat, dosáhli požadovaného věku a zdravotní stav jim to umožňuje. Dále také chtějí být zaměstnaní, se svým vyřazením se nespokojují a aktivně si hledají nové placené zaměstnání. Nezaměstnaní musí aktivně navštěvovat úřad práce jako projev snahy o nalezení zaměstnání. Mezi nezaměstnané se tedy nepočítají starobní a invalidní důchodci, studenti, osoby, jimž v ekonomické aktivitě brání zdravotní problémy a ženy na rodičovské dovolené. Patří sem i lidé v produktivním věku, kteří nejsou zařazeni do kategorie nezaměstnaní, a to zpravidla proto, že práci aktivně neshánějí nebo o ní nestojí (dobrovolná nezaměstnanost). Pojem hledání zaměstnání je platný, jíž po registraci na úřadu práce. (Mareš, 2002)

Obrázek 2: Rozdělení obyvatelstva na ekonomicky aktivní a ekonomicky neaktivní

Zdroj: Kaczor, 2013

3.2.1 Druhy nezaměstnanosti

Nezaměstnanost se dělí podle několika kritérií. Prvním kritériem je dělení nezaměstnanosti podle příčin, které je vyvolávají. Podle příčin dělíme nezaměstnanost na Frikční, Strukturální a Cyklickou. Samostatným typem je pak nezaměstnanost Sezónní. Dále pak rozdělujeme nezaměstnanost podle dalšího kritéria, a to na dobrovolnou a nedobrovolnou. (Brčák, 2014)

Frikční nezaměstnanost

Frikční nezaměstnanost je součástí každé ekonomiky a trhu práce. V ekonomice nikdy nejsou zaměstnaní všichni ekonomicky aktivní. Někdy bývá označována také jako normální nezaměstnanost, protože vzniká tehdy, pokud zaměstnaná osoba opustí své dosavadní pracovní místo, protože z nějakého důvodu hledá místo nové. Důvodem může být to, že daná osoba hledá lepší pracovní pozici, s vyšší mzdou, místo s možným pracovním posunem, či například kvůli změně pobytu, ze kterého by dosavadní práce byla příliš daleko. Tento druh nezaměstnanosti je charakteristický hlavně tím, že je ovlivněn časem, který je potřebný k nalezení nového zaměstnání. Také k získání informací o možných pracovních pozicích, které budou alespoň na stejné úrovni, jako pozice dosavadní. Proto lidé mnohdy první nabídky odmítají a čekají na nějaké lepší, výhodnější a tímto rozhodováním prodlužují čas, kdy jsou řazení mezi nezaměstnané. (Dvořáková a kol., 2007)

Strukturální nezaměstnanost

Strukturální nezaměstnanost trvá delší dobu než Frikční nezaměstnanost. Nastává, pokud klesá poptávka po určitých profesích, a naopak po některých poptávka stoupá. Vzniká tedy při nedostatku nabídky pracovních míst v určitém odvětví. Odvětví, která se zmenšují, nebo zcela zanikají, propouštějí své pracovníky, kteří ale nemohou najít pracovní místo se stejnou kvalifikací, a proto se stávají nezaměstnanými. To je také hlavním důvodem, proč tento druh nezaměstnanosti trvá déle. Proces je složitější tím, že

nezaměstnaní se musí nejprve zorientovat na trhu práce. Teprve po nějaké době zjistí, že musí hledat zaměstnání v jiném oboru než doposud, což znamená, že budou muset postoupit rekvalifikaci, tedy získat nové dovednosti a novou kvalifikaci, aby byli přijati do jiného odvětví práce. Strukturální nezaměstnanost je poměrně velký zásah do života člověka, ale v ekonomice probíhá neustále, protože struktura poptávky se neustále mění. (Holman, 2010)

Ukazatelem strukturální nezaměstnanosti je přítomnost vysokého počtu nezaměstnaných a zároveň značného počtu volných pracovních pozic, protože kvalifikační struktura nabídky práce neodpovídá kvalifikační struktuře poptávky na pracovním trhu. Strukturální nezaměstnanost bývá mnohdy označována také jako technologická. Tuto nezaměstnanost tvoří osoby, které ztratily svou pracovní pozici, jenž byla nahrazena technikou v důsledku technologického vývoje. Technologická nezaměstnanost se nejčastěji objevuje v průmyslově vyspělých zemích, kde mnohdy přijdou o práci i vysoce kvalifikovaní pracovníci (Mareš, 2002)

Cyklická nezaměstnanost

Cyklická nezaměstnanost je hospodářský negativní cyklus, tedy hospodářský pokles. Hlavním jevem je nezaměstnanost ve většině odvětvích najednou. Poptávka po práci klesá všude, a proto lidé propouštěni v jednom odvětví nemohou najít práci ani v tom druhém. To vede k poklesu příjmů domácností, a tedy i poklesu poptávky po spotřebním statku. Jedná se o nedostatečnou dočasnou poptávku, která je spojena s recesí v ekonomickém cyklu. Další příčinou Cyklické nezaměstnanosti je pokles zahraniční poptávky. Pokud daná země vyváží velkou část své produkce do zahraničí, je silně závislá na zahraniční poptávce. Pokud tato poptávka poklesne, dojde také k poklesu produkce a tím pádem i propouštění zaměstnanců ve vývozních odvětvích. Když je cyklická nezaměstnanost nulová, označuje se za plnou nezaměstnanost, míra nezaměstnanosti tedy odpovídá frikční, strukturální a sezónní nezaměstnanosti. (Holman, 2010)

Sezónní nezaměstnanost

Sezónní nezaměstnanost vzniká v důsledku sezónní fluktuace, což jsou pravidelné výkyvy v průběhu roku. Vyskytuje se v odvětvích, které je velmi ovlivněno ročním obdobím, které doprovází klimatické podmínky a počasí. Jedná se zejména o zemědělství a cestovní ruch, dále také stavebnictví. (Brčák, 2014)

Na podporu celoroční práce např. na stavbách jsou využívány nástroje jako refundace části nákladů na ochranné oděvy, které pracovníci používají při práci v zimě. Úřady práce také přispívají na nákup či pronájem přístrojů a zařízení, které umožňují a usnadňují práci v zimě. (Kotýnková, 2003)

Skrytá nezaměstnanost

Existuje také Skrytá nezaměstnanost, která zaujímá zvláštní místo v problematice nezaměstnanosti. Tento druh není registrován jako forma nezaměstnanosti, přestože zaměstnání nemají ani se o něj neuchází. Tuto část tvoří zejména ti, kteří na hledání práce rezignovali a unikli to jiného statusu, jako je mateřství, práce v domácnosti či studium. Patří sem tedy zejména mladiství či vdané ženy. Do Skryté nezaměstnanosti patří také osoby, které jsou zařazeny do různých programů, jako jsou například veřejně prospěšné práce, nebo předčasné odchody do důchodu. (Mareš, 2002)

Dobrovolná nezaměstnanost

Nezaměstnanost lze také rozdělit podle kritéria, zda jsou lidé nezaměstnaní dobrovolně či nedobrovolně. Dobrovolnou nezaměstnaností rozumíme tu, u níž jsou lidé ochotni pracovat za mzdu vyšší, než jim je na příslušném odvětví nabízena. Tito lidé jsou přesvědčeni, že jejich mezní újma z práce je vyšší než mezní užitečnost mzdy, tedy mzdová sazba, a nabízené pozice tedy odmítají. Někdy je tato dobrovolná nezaměstnanost jen krátkodobá, v tom případě se lidé buď requalifikují a tím pádem se uplatní v jiném odvětví, nebo se zaregistrují na úřadu práce a doufají, že jim úřad nabídne pracovní pozici za mzdu, kterou požadují. Pokud jim úřad nějakou práci najde, tyto lidé většinou po krátké době ze zaměstnání stejně odcházejí a raději pobírají podporu v nezaměstnanosti. Pokud

nadále pracovat nechtějí a odmítají pracovat za nižší mzdu, stávají se dobrovolně nezaměstnanými dlouhodobě. (Brožová, 2003)

Ekonomika může dosahovat vysoce efektivního výkonu i při existenci dobrovolné nezaměstnanosti. Dobrovolně nezaměstnaní mohou dát přednost volnému času, studiu či péči o děti před špatně placenou prací. Existuje hodně důvodů, proč si by si lidé vybrali, že nebudou při stávající mzdě pracovat, moderní ekonomika může vytvářet značný rozsah nezaměstnanosti, i když se pohybuje na vrcholu své produktivity. (Samuelson, 1991)

Nedobrovolná nezaměstnanost

Nedobrovolně nezaměstnaní hledají práci aktivně a jsou ochotni přijmout mzdu, jenž je nabízena na trhu práce nebo i nižší, i přesto však práci nalézt nemohou. Příčinou jsou zejména překážky, které brání v poklesu mezd. V případě, že by mzdy poklesly na rovnovážnou úroveň, dobrovolná nezaměstnanost by zmizela. Vznikly by tak dvě možnosti, část osob by se stala zaměstnanými, a druhá část dobrovolně nezaměstnanými, protože by nepřijala výši dané mzdy. Další faktor, který způsobuje nedobrovolnou nezaměstnanost je uzákoněná výše minimální mzdy. Pokud by minimální mzda byla vyšší než rovnovážná, firmy budou přijímat méně pracovníků na pracovní pozice a ostatní, kteří by byli klidně ochotni pracovat za nižší mzdu, se stanou nedobrovolně nezaměstnanými. Tento problém se objevuje zejména u mladší populace bez praxe, která hledá pracovní pozici, ale firma jim není ochotna nabídnout práci za minimální mzdu. To je jedním z důvodů, proč mladí lidé nemohou tak často nalézt pracovní pozici. Pokud by firma měla možnost jim nabídnout mzdu nižší než minimální a případně ji zvýšit až později poté, co by pracovník absolvoval určitou praxi, tento problém by se alespoň z části vyřešil. Tento druh nezaměstnanosti často způsobuje ekonomické, sociální, ale i psychické problémy lidem, kteří se nezládají vyrovnat s touto situací. (Brožová, 2003)

Teorie o nedobrovolné nezaměstnanosti se opírá o nepružné mzdy. Mzdy se totiž nepohybují dostatečně rychle, aby odstranily nedostatky nebo přebytky práce. Základním důvodem existence nedobrovolné nezaměstnanosti je administrativní regulace mezd, trh práce se nevyčišťuje okamžitě, mzdy a platy se na trhu přizpůsobují pouze v průběhu delšího časového období. (Samuelson, 1991)

3.2.2 Přirozená míra nezaměstnanosti

Přirozená míra nezaměstnanosti je z hlediska ekonomické teorie jedním z nejdůležitějších ukazatelů, který popisuje trh práce. Představuje úroveň, kdy jsou trhy práce v zemi v rovnováze, což znamená, že tlak na mzdy a tlak na ceny je v rovnováze. Skutečná nezaměstnanost se tedy od míry přirozené nezaměstnanosti v dlouhém období neodchyluje. V současné době je přirozená nezaměstnanost spojována s vývojem inflace v ekonomice a to tak, že při přirozené nezaměstnanosti je inflace stabilní a v ekonomice nesílí inflační tlaky. Jedním z faktorů, který ovlivňuje přirozenou míru nezaměstnanosti je motivace lidí hledat si nové zaměstnání. Pokud bude míra motivace vysoká, přirozená míra nezaměstnanosti bude nízká. Další vliv na přirozenou míru nezaměstnanosti má například velikost a délka poskytování podpory v nezaměstnanosti, či demografická skladba pracovní síly. (Jurečka, 2017)

3.3 Měření nezaměstnanosti

Nezaměstnanost je jedna z největších makroekonomických problémů, a proto jí je věnována pozornost na trhu práce nejčastěji. Celkovou populaci rozdělujeme na dvě základní skupiny podle ekonomické aktivity. Ekonomicky aktivní a ekonomicky neaktivní. Ekonomicky aktivní obyvatelstvo se označuje také jako pracovní síla a člení se na zaměstnané a nezaměstnané osoby. Metodika Mezinárodní organizace (ILO) udává, že zaměstnaní i nezaměstnaní musí být starší 15 let, aby do pracovní síly mohli být zařazeni. Zaměstnané osoby definujeme jako ty, které provádějí nějakou pracovní aktivitu za odměnu. Nezaměstnané osoby splňují podmínky, že nejsou zaměstnané, aktivně hledají práci a jsou schopny do určité doby nastoupit do práce. Tyto podmínky udává Mezinárodní organizace práce, ze kterých vychází metodika používaná statistickými úřady při Výběrovém šetření pracovních sil (VŠPS). Data z Výběrového šetření jsou k dispozici čtvrtletně a jsou také porovnatelná mezinárodně. (Soukup, 2018)

3.3.1 Míra nezaměstnanosti

Míra nezaměstnanosti se týká části nezaměstnaných, kteří pro hledání zaměstnání využívají služeb úřadů práce, či soukromé zprostředkovatele práce. Vyjadřuje se podílem nezaměstnaných na celkové pracovní síle v procentech. Číselník i jmenovatel jsou ukazatele vytvořené podle mezinárodních definic a doporučení Eurostatu a Mezinárodní organizace práce (ILO). Z dat Výběrového šetření pracovních sil (VŠPS) se získává obecná míra nezaměstnanosti, počítá se podle následujícího vzorce

$$u = \frac{U}{L + U} * 100 \quad (1)$$

kde u je míra nezaměstnanosti, U vyjadřuje počet nezaměstnaných a L počet zaměstnaných (Soukup, 2018)

3.3.2 Registrovaná míra nezaměstnanosti

Kromě obecné míry nezaměstnanosti se do roku 2012 používala také registrovaná míra nezaměstnanosti. Registrovaná míra nezaměstnanosti se vypočítá podle vzorce míry nezaměstnanosti, ale počítáme pouze s těmi, kteří jsou registrováni na úřadech práce. Na rozdíl od údajů z VŠPS, určených pro mezinárodní srovnání se údaje o registrované míře nezaměstnanosti používají k hodnocení politiky vyplývající z české legislativy. Vzhledem k tomu že každá země má jiné podmínky k registraci na úřadech práce, není tato metoda vhodná pro mezinárodní porovnávání. V České republice je proto od roku 2012 ukazatel registrované míry nezaměstnanosti změnil na podíl nezaměstnaných osob. (ČSÚ. 2018)

3.3.3 Podíl nezaměstnaných osob

Od listopadu 2012 začalo Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) zveřejňovat nový ukazatel podíl nezaměstnaných osob, který vyjadřuje podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15–64 let ze všech obyvatel stejného věku. V čitateli je uveden počet dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání ve věku 15–64 let, ve jmenovateli je celkový počet všech obyvatel ve věku 15–64 let. Změnou je tedy to, že jmenovatel zahrnuje kromě pracovní síly i počet ekonomicky neaktivních osob. Od ledna 2013 jsou již zveřejňovány údaje pouze podle tohoto ukazatele. Výhodou ukazatele je, že již

nedochází k záměně ukazatelů z ČSÚ a MPSV, dále také snadnější interpretace. (MPSV, 2018)

$$\text{podíl nezaměstnaných osob} = \frac{\text{dosažitelní uchazeči o zaměstnání evidovaní na úřadu práce ve věku 15-64 let}}{\text{počet obyvatel ve věku 15-64 let}} * 100$$

(2)

3.4 Dopady nezaměstnanosti

Práce je důležitým aspektem v životě každého člověka, protože mu přináší nejen materiální prospěch, ale také pocit seberealizace a užitečnosti pro společnost. Uspokojuje jeho potřeby ctižádosti a sebeúcty. Je to také místo, které umožňuje vést rozhovory, vytvářet přátelství a rozvíjet svou osobní identitu. Neočekávaná ztráta práce je velkým zásahem do života lidí a má velmi negativní sociální, psychologické i zdravotní důsledky. Pokud člověk ztratí práci dlouhodobě, ztrácí s tím odměnu jako hlavní zdroj uspokojování životních potřeb, pracovní návyky a dovednosti. Postupně se může i vytrácet smysl života a sociální kontakt s přáteli a spolupracovníky. (Buchtová, 2013)

3.4.1 Ekonomické důsledky

Ztráty spojené s nezaměstnaností se dotýkají jednotlivce, ale i celé společnosti. Největší ztrátou je ztráta makroekonomického produktu, která vzniká proto, že lidé nemají pracovní místo a tím pádem nepřispívají k výrobě statků a služeb a země tedy dosahuje nižšího hrubého domácího produktu. Vztah mezi mírou nezaměstnanosti a poklesem hrubého domácího produktu vysvětluje Okunův zákon. Ten tvrdí, že při každém 1% zvýšení míry nezaměstnanosti poklesne hrubý domácí produkt o 2 %.

S poklesem produktu jsou spojeny další ztráty. Vzhledem k tomu, že lidé nepracují, neodvádějí ani daně z mezd a stát tak přichází o daňové příjmy. Naproti tomu výdaje státu neustále rostou, protože musí vyplácet čím dál větší množství podpor v nezaměstnanosti. V důsledku toho všeho pak často dochází k politické nestabilitě, zhoršuje se celkové veřejné zdraví a stoupá kriminalita.

Dalším ekonomická důsledkem je ztráta kvalifikace. Člověk stojí mimo pracovní proces, nemůže tak postupně získávat nové pracovní schopnosti a dovednosti, dochází k dequalifikaci. Jeho vzdělání se znehodnocuje, přichází o hodnotu lidského kapitálu, a nakonec ztrácí i celá ekonomika. (Brožová, 2003)

3.4.2 Sociální důsledky

Nezaměstnanost, zejména dlouhodobá znamená jednoznačně zhoršení finanční situace, což vede ke snížení životní úrovně nezaměstnaného, ale i jeho rodiny. Vzniká deprivace, která je způsobena neschopností získat určité množství zboží. Na rodinu je vyvíjen sociální tlak okolí na udržení určité úrovně spotřeby a neschopnost dosáhnout a držet tuto úroveň spotřeby vytváří relativní deprivaci. Dalším důsledkem je změna vnímání času. Hroubí se časová struktura dne, volný čas ztrácí svoji důležitost a přináší jen depresivní pocity nudy a marnosti. Lidé si pak připadají zbyteční a nepotřební, zejména cílevědomí lidé se silným smyslem pro etiku. To, že ztrácí kontakt s lidmi z práce i z širšího okolí, je vede k pocitu vlastního vyloučení ze společnosti. Všechny tyto pocity mohou vést k řešení situace nadměrným kouřením, nadměrnou konzumací alkoholu, léku, či dokonce drog. (Brožová, 2003)

Nezaměstnanost jednoho člena bohužel téměř vždy ovlivní také celou rodinu. Dochází ke změnám v postavení, vztahů i statusu nezaměstnaného člena. Může docházet ke konfliktům v rodině kvůli ztrátě autority člena rodiny. Neurotické potíže se často přenášejí i na zaměstnaného partnera a děti, čímž se zvyšuje také riziko rozvodu. (Buchtová, 2013)

Nezaměstnanost je spojena s krátkodobým či dlouhodobým stresem, který může vést až k poškození duševního i fyzického zdraví. Nezaměstnaní pociťují vysokou hladinu psychickou nepohodu, depresi a úzkost zároveň s nižší sebedůvěrou a sebeúctou.

Mezi rizikové skupiny dle Buchtové (2013) jsou na trhu práce považováni:

- mladší věková skupina do 30 let
- starší lidé

- ženy
- zdravotně postižení
- lidé bez kvalifikace
- romské etnikum

Absolventi středních a vysokých škol, kteří hledají své první zaměstnání a jsou značně znevýhodněni tím, že nemají žádné předchozí zkušenosti. Nezaměstnaní absolventi vysokých škol mají problém zejména z ekonomického hlediska, protože zakládají rodiny a nedostatečný příjem jednoho tak postihuje celou rodinu. Pokud mladí lidé ve správný čas nezískají určité pracovní návyky, nebudou schopni pracovat ani později, a to je pak může vést až k vyřazení ze společnosti. Další skupinu tvoří starší lidé, protože ti se pro zaměstnavatele jeví jako méně výhodní v porovnání s mladými. Tito lidé při ztrátě zaměstnání čelí krizi základních jistot, protože se mohou najednou ocitnout odděleni od výsledky jejich mnohaletého úsilí.

Nepříznivé postavení na trhu mají také ženy, jelikož zaměstnavatelé upřednostňují mužskou pracovní sílu kvůli menší zátěži starostmi o domácnost. Specifické postavení na trhu práce mají ženy nad 45 let, prožívají zvýšený stres ze ztráty práce, protože je nutná finanční příprava na důchod. (Buchtová, 2013)

3.5 Politika zaměstnanosti

Podle Buchtové (2002) je nezaměstnanost ve společnosti chápána jako porucha, která představuje sociální i politický problém. V hospodářské politice patří úroveň zaměstnanosti mezi sledované cíle a snaží se vytvářet předpoklady pro co nejnižší úroveň ukazatele míry nezaměstnanosti. S tím souvisí pojmy plná zaměstnanost a přirozená míra nezaměstnanosti. Plnou zaměstnaností můžeme chápat stav, při němž neexistuje nebo je zanedbatelná nedobrovolná nezaměstnanost. Odpovídá to úrovni zaměstnanosti při rovnováze na trhu. V moderní ekonomii je však v poslední době používán termín přirozená nezaměstnanost. Tou se rozumí míra nezaměstnanosti, která vznikla působením tržních sil, míra inflace je stabilní.

„Politika zaměstnanosti je definována jako činnost, směřující k dosažení rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou po pracovních silách, produktivnímu využití zdrojů pracovních sil a k zabezpečení práva občanů na zaměstnání.“ (Kotýnková, 2003)

Politika zaměstnanosti je součástí hospodářské politiky státu, vytváří ji stát, ale podílí se na ní i další subjekty na trhu, jako jsou zaměstnavatelé, zaměstnanci a odborové organizace. Stát spolupracuje i s dalšími subjekty, s územními samosprávnými celky, sdruženími osob se zdravotním postižením či profesními organizacemi. Politika zaměstnanosti také vytváří podmínky pro rovné zacházení a zákaz diskriminace pro všechny fyzické osoby uplatňující právo na zaměstnání. Týká se to například zákazu diskriminace z důvodu pohlaví, sexuální orientace, národnosti či rasového původu. Stát ovlivňuje vývoj vztahu na trhu práce prostřednictvím nástrojů politiky zaměstnanosti, a to buď aktivní politikou zaměstnanosti, jenž je považována za jeden z hlavních nástrojů v boji proti nezaměstnanosti nebo pasivní politikou zaměstnanosti. (Dvořáková, 2012)

Obrázek 3: Státní politika zaměstnanosti

Zdroj: Kaczor, 2013

3.5.1 Aktivní politika nezaměstnanosti

Cílem aktivní politiky zaměstnanosti je snižování nezaměstnanosti, je to tedy souhrn opatření, které směřuje k zajištění maximální úrovně zaměstnanosti. Zabezpečuje ji Ministerstvo práce a sociálních věcí a Úřad práce.

Podle Dvořákové (2012) jsou hlavními nástroji zejména:

- Rekvalifikace
- Veřejně prospěšné práce
- Investiční pobídky
- Společensky účelná pracovní místa
- Příspěvek na zpracování
- Příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program

Součástí aktivní politiky zaměstnanosti je také poradenství, které je prováděno za účelem zjišťování předpokladů osob pro volbu povolání, nebo také podpora zaměstnávání osob se zdravotním postižením.

Rekvalifikace se uskutečňuje na základě dohody mezi Úřadem práce a účastníkem rekvalifikace. Jedná se o získání nové kvalifikace, jejím zvýšení či rozšíření, ale může se jednat také o získání kvalifikace pro pracovní uplatnění osoby, která do té doby žádnou kvalifikaci neměla. Je to tedy proces, kdy osoby získávají nové teoretické znalosti a praktické dovednosti v rámci dalšího profesního vzdělávání. Rekvalifikace mohou provádět pouze zařízení, kterým byla udělena akreditace Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Rekvalifikaci zajišťuje krajská pobočka Úřadu práce přiřazená podle místa bydliště uchazeče o zaměstnání. (Dvořáková, 2012)

Veřejně prospěšné práce zahrnutí zejména údržbu veřejného prostranství, úklid veřejných budov a komunikací. Jsou to časově omezené pracovní příležitosti, které jsou vytvářeny na základě dohody s Úřadem práce. Zaměstnavatel je vytváří nejdéle na 12 po sobě jdoucích měsíců. Investiční pobídky spočívají v podpoře vytváření nových pracovních míst a rekvalifikace či školení nových zaměstnanců. Společensky účelná pracovní místa zřizuje zaměstnavatel na základě dohody s Úřadem práce. Vykonávají je uchazeči o zaměstnání, kteří nemohou najít pracovní uplatnění jiným způsobem. (Dvořáková, 2012)

3.5.2 Pasivní politika nezaměstnanosti

Pasivní politika zaměstnanosti má za úkol vytvářet přijatelné sociální podmínky pro osoby dočasně nezaměstnané, aby se tím snížil sociální i ekonomický dopad nezaměstnanosti. Pasivní politika bývá mnohdy opodstatněně kritizována, protože může mít demotivující dopad na nezaměstnané hledat si aktivně práci, v případě příliš vysokého vyplácení podpor v nezaměstnanosti. Hlavními nástroji pasivní politiky nezaměstnanosti je finanční podpora v nezaměstnanosti a možnost odchodu do předčasného důchodu. (Brčák, 2014)

Jednou z hlavních dávek pasivní politiky je podpora v nezaměstnanosti. Nárok na podporu v nezaměstnanosti má uchazeč o zaměstnání, který v posledním zaměstnání pracoval v délce alespoň 12 měsíců. Doba, po kterou nezaměstnaný pobírá podporu, se nazývá podpůrčí doba. Rozhodující pro délku podpůrčí doby je věk uchazeče ke dni podání žádosti o podporu v nezaměstnanosti:

- Do 50 let věku 5 měsíců
- Nad 50 do 55 let věku 8 měsíců
- Nad 55 let věku 11 měsíců

Výše podpory v nezaměstnanosti a podpory při rekvalifikaci se určuje procentní sazbou z průměrného měsíčního čistého výdělku, který byl u uchazeče o zaměstnání zjištěn. První dva měsíce činí procentní sazba podpory v nezaměstnanosti 65 %, další 2 měsíce 50 % a po zbývající podpůrčí dobu 45 % průměrného měsíčního výdělku nebo vyměřovacího základu. (Dvořáková, 2012)

Podpora nezaměstnanosti slouží k tomu, aby pomohla nezaměstnanému překonat období, kdy je bez práce, a vyhledat si nové místo. Nezaměstnaný tak nemusí brát hned první pracovní pozici, ale má možnost vybrat si takovou, která odpovídá jeho kvalifikaci a umožní mu využít naplno jeho schopnosti a dovednosti. Skutečnost je však mnohdy taková, že podpora nezaměstnanosti zvyšuje množství nezaměstnaných, snižuje se totiž úsilí lidí hledat si nové místo. Nabídky mohou neustále odmítat s tím, že čekají na nějaké lepší. Efektivita je tedy pak velmi nízká a lidé sociální podpory zneužívají ve svůj

prospěch. Jelikož jsou podpory placeny z velké části z mezd pracujících, snižují i celkové mzdy, celková spotřeba lidí je pak nižší. Vyplácení podpor ovlivňuje ekonomiku celé země, protože pracuje méně lidí, méně zboží se vyrábí, a tedy i spotřebovává. Země je tedy chudší a životní úroveň všech nižší. (Brožová, 2003)

3.6 Hrubý domácí produkt

Výsledkem fungování ekonomiky je určitý výstup, který má podobu konkrétních statků a služeb, a tento výstup je nutné vyjádřit v penězích. S tím se váží pojmy finální produkt a meziprodukt. Finálním produktem rozumíme výrobky či služby, které byly prodávány konečnému uživateli. Meziprodukt tvoří statky, které byly vyprodukovány a zároveň ve výrobě i spotřebovány. Patří mezi ně například suroviny, energie, materiály či polotovary. Do konkrétního výstupu se započítává pouze finální produkt. (Holman, 2018)

Hrubý domácí produkt je peněžním vyjádřením celkové hodnoty statků a služeb nově vytvořených v daném období na určitém území, znamená to tedy, že vyjadřuje hodnotu finální produkce vytvořené za určité období výrobními faktory, které působily na území státu. U výrobních faktorů se tedy přihlíží k jejich působení na území státu, a ne k tomu, kdo je vlastní. Tento ukazatel se používá pro stanovení výkonnosti ekonomiky států. Pokud se srovnávají ekonomiky mezinárodně, používá se HDP na obyvatele. HDP na obyvatele neodráží zcela životní úroveň obyvatel dané země, ale může o ní mnoho vypovídat. HDP na obyvatele ukazuje blahobyt země, mohou se do něj promítnout překážky k zakládání společností, ale také podkapitalizovanost ekonomiky či rizikovost investic. HDP je klíčovým ukazatelem vývoje národního hospodářství, měří výkonnost ekonomiky. Jde o ukazatel shrnující nově vytvořené hodnoty, který slouží k odhadu ekonomického rozvoje země. HDP lze vypočítat třemi způsoby. Produkční neboli výrobní metodou, výdajovou metodou nebo důchodovou metodou. Důchodová metoda se někdy také označuje jako příjmová metoda. (Holman, 2018)

Výrobní metodou se hrubý domácí produkt počítá jako součet hrubé přidané hodnoty jednotlivých institucionálních sektorů nebo odvětví a čistých daní na produkty, které ale nejsou rozčleněny podle sektorů a odvětví. Je to také vyrovnávací položka účtu výroby za národní hospodářství celkem, kde se na straně zdrojů zachycuje produkce a na straně užití mezispotřeba. Hrubá přidaná hodnota je rozdílem mezi produkcí a

mezi spotřebou. Vzhledem k tomu, že produkce se oceňuje v základních cenách a užití v kupních cenách, je strana zdrojů za národní hospodářství celkem doplněna o daně snížené o dotace na výrobky. (ČSÚ, 2020)

$$\mathbf{HDP} = \text{hodnota produkce} - \text{meziprodukt} + \text{daně z produktů} - \text{dotace na produkty} \quad (3)$$

Výdajovou metodou se hrubý domácí produkt počítá jako součet spotřebních výdajů domácností C a investic firem I. Hodnotu produkce představují i výdaje na vládní nákupy statků a služeb G. Vzhledem k tomu, že je část produkce vyvážena i do zahraničí, musí se hodnota této produkce přičíst jako hodnota exportovaných statků a služeb X. Do výdajů rezidentních subjektů se ale promítají i výdaje na produkci vyprodukovanou v zahraničí, proto se musí hodnota importovaných statků a služeb odečíst. Tím vzniká čistý export NX, což je tedy rozdíl mezi exportem a importem.

$$\mathbf{HDP} = C + I + G + NX \quad (4)$$

Spotřební výdaje domácností a investic firem představují hodnotu konečného užití výrobků a služeb rezidentskými jednotkami a rozdíl mezi exportem a importem statků a služeb. Tvorba hrubého kapitálu se člení na tvorbu hrubého fixního kapitálu, změnu zásob a na čisté pořízení cenností. (Holman, 2018)

$$\mathbf{HDP} = \text{výdaje na konečnou spotřebu} + \text{tvorba hrubého kapitálu} + \text{vývoz výrobků a služeb} - \text{dovoz výrobků a služeb} \quad (5)$$

Důchodovou metodou se hrubý domácí produkt počítá jako součet prvotních důchodů za národní hospodářství celkem. Jedná se o součet důchodů jednotlivých subjektů ekonomiky. Na důchodovou metodu můžeme pohlížet jako na nákladovou metodu, to znamená tok všech nákladů firem.

$$\mathbf{HDP} = \text{mzdy a platy} + \text{zisky firem} + \text{renty} + \text{čisté úroky} + \text{amortizace} + \text{nepřímé daně} + \text{subvence} \quad (6)$$

Subvence jsou transferový příjem, a proto je nutné ho odečíst, neodráží hodnotu vyprodukovaných statků a služeb. Je to příjem, který nebyl příjemcem kompenzován v podobě produkce. Amortizace je opotřebení neboli znehodnocení kapitálu, a pokud by nebyla započítána, vyšla by hodnota čistého domácího produktu. (Holman, 2018)

ČSÚ (2020) uvádí výpočet HDP důchodovou metodou následovně:

$$\text{HDP} = \text{náhrady zaměstnancům} + \text{daně z výroby a z dovozu} - \text{dotace} + \text{čistý provozní přebytek} + \text{čistý smíšený důchod} + \text{spotřeba fixního kapitálu}$$

(7)

3.6.1 HDP na obyvatele v PPS v zemích EU

Růst HDP patří k nejdůležitějším ukazatelům výkonnosti dané ekonomiky. Pokud srovnáme HDP na hlavu, vidíme, že HDP na hlavu je ve vyspělých ekonomikách výrazně vyšší než v méně vyspělých, ale růst HDP je zase vyšší v méně rozvinutých zemích díky efektu dohánění. HDP však neodráží přímo kvalitu vzdělání, délku života a ani dopad ekonomiky na životní prostředí ani nerovnost příjmů. V jednotlivých státech EU je rozdíl mezi objemem HDP na obyvatele velmi vysoký. Hrubý domácí produkt vyjádřený v paritě kupní síly (PPS) je základní ukazatel ekonomické prosperity, který se při mezinárodních srovnáních používá. Pro srovnání HDP mezi členskými státy EU byla uměle vytvořena jednotka PPS, která vyjadřuje kurz mezi dvěma měnami, při kterém je možné si v obou zemích koupit stejné množství zboží. PPS odstraní vlivy podhodnocení nebo nadhodnocení směnného kurzu. (ČSÚ, 2015)

Průměr EU 28 je vyjádřen jako 100 %. Nejvyšší míru HDP na obyvatele v PPS má Lucembursko (254 %) a Irsko (187 %). Česká republika je pod průměrem EU a ukazatel dosahuje 90 %. Podobně jako Česká republika si stojí Španělsko (91 %). Nejhůře dopadlo Bulharsko (50 %). Při zkoumání rozdílů v dynamice růstu HDP se zjistilo, že ekonomiky méně vyspělých států rostou rychleji než států vyspělých, a přitom je HDP na jednoho obyvatele u méně rozvinutých zemí nižší než u velmi vyspělých zemí. Tento jev pojmenovali jako efekt dohánění, kdy méně vyspělé ekonomiky rostou výrazně rychleji, než ekonomiky vyspělé a „dohání“ je v hospodářském růstu. Mezi příčiny rychlejšího

ekonomického růstu v méně vyspělých zemích mohou patřit strukturální změny investic, změny v oblasti politiky, technologický pokrok nebo nové exportní možnosti. Co všechno ovlivňuje růst HDP a výkonnost ekonomiky není jednoznačné, protože se na tom podílí více faktorů. Mezi hlavní příčiny růstu HDP patří vzdělanost obyvatel. Právě proto by měly být investice do vzdělání a technologického pokroku na předních místech v rozpočtu. (ČSÚ, 2018)

Česká republika patří k více proexportně orientovaným zemím. Do zemí Evropské Unie směřuje 90 % zboží, které se z České republiky vyváží. Velká otevřenost ekonomiky značí vyšší zapojení se do světových výrobních procesů, technologický pokrok, rychlejší růst produktivity práce. I pro Španělsko je prostor EU tradičně nejvýznamnějším z hlediska vývozu i dovozu. Hlavní exportní destinací v rámci EU byla i v roce 2018 pro Španělsko Francie zejména díky ropě a ropným derivátům. Následovalo ji Německo díky automobilovým komoditám. Významným zdrojem příjmů do státního rozpočtu jsou každoročně příjmy z turistiky. Podíl cestovního ruchu na HDP se v posledních letech pohybuje na úrovni kolem 11 %. Španělsko si drží pozici třetí nejnavštěvovanější země světa, nejvíce navštěvovanými oblastmi jsou Katalánsko, Andalusie, Baleáry a Kanárské ostrovy. Příjmy z turistiky dosáhly 48 mld. euro, což alespoň částečně snižuje výrazně záporné saldo obchodní bilance. (Zastupitelský úřad Madrid, 2013)

4 Vlastní práce

4.1 Charakteristika a vývoj nezaměstnanosti České republiky

Česká republika je vnitrozemským státem, který se nachází uprostřed mírného pásu severní polokoule ve střední části Evropy. Na západě hraničí s Německem, na severu s Polskem, na východě se Slovenskem a na jihu s Rakouskem. V České republice žije přibližně 10,5 milionu obyvatel. Hlavní město Praha má asi 1,3 milionu obyvatel. Česko má 7 územních krajů a 14 samosprávných krajů. Každý kraj má krajské město. Je to země s vyspělou tržní ekonomikou orientovanou na export. Mezi hlavní odvětví průmyslu v Česku patří průmysl chemický, strojírenský, potravinářský a hutnický. Pro export je nejdůležitější výroba automobilů. 1. května 2004 se Česká republika stala platným členem Evropské unie. (European commission, 2019)

4.1.1 Vývoj nezaměstnanosti v letech 2008 až 2018

Graf číslo 1 ukazuje vývoj nezaměstnanosti v České republice od roku 2008 do roku 2018. V roce 2008 dosáhla míra nezaměstnanosti 4,4 %, což byla nejnižší úroveň od konce roku 1996. Růst celkové zaměstnanosti se projevil především v sekundárním sektoru (průmysl včetně stavebnictví), kde přírůstek počtu pracujících (o 65,8 tis. proti minulému roku) byl nadále podstatně vyšší než v celém terciárním sektoru. Nadále pokračoval odliv počtu pracujících osob z primárního sektoru (zemědělství včetně rybolovu, myslivosti a lesnictví), a to o 13,0 tis. osob. Nejvyšší nárůst počtu zaměstnaných osob byl ve zpracovatelském průmyslu (o 45,0 tis.), přičemž podíl pracujících v této kategorii odvětví (29,0 %) zůstává v ČR nejvyšší ze všech zemí EU. (ČSÚ, 2018)

Na podzim 2008 propukla finanční krize, měla za následek snížení ceny ropy, propad na akciových trzích a finanční problémy zasáhly i velké světové banky. Finanční a ekonomická krize se na českém trhu práce začala projevovat poklesem zaměstnanosti a zároveň došlo k poklesu počtu volných pracovních míst. Česká ekonomika vyšla z krize relativně dobře, nezasáhla jí globální krize finanční, ale až světová krize ekonomická.

V roce 2009 nepříznivě ovlivnila vývoj nezaměstnanosti světová hospodářská krize. To vedlo k úbytku pracovních míst a vyšší míře nezaměstnanosti. Nezaměstnanost se pohybovala na úrovni 6,7 %. Česká ekonomika se v roce 2009 nacházela ve fázi

hospodářské recese, která pomalu přecházela v hospodářskou krizi. Rapidně se zvyšovala nezaměstnanost, mnoho podniků omezovalo výrobu, popřípadě se dostávali do existenčních problémů. Nejvíce postižen byl automobilový průmysl a jeho subdodavatelé. Dopady krize v ČR se projevily především hromadným propouštěním v průmyslových odvětvích, zpříšňováním podmínek pro poskytování hypoték a financí pro developerské projekty, snižováním exportů a snižováním spotřebitelských výdajů. České banky si dávaly větší pozor při poskytování úvěrů. Vliv krize byl viditelný ještě i v prvních měsících roku 2010, míra nezaměstnanosti představovala 7,3 %, poté se začala postupně snižovat.

V období 2011-2013 dochází ke stagnaci a poklesu ekonomické výkonnosti, snižuje se i produktivita práce na úkor udržení zaměstnanosti. Ta klesla nejprve na úroveň 6,7 %, v následujících dvou letech se udržovala ve výši 7 %.

V roce 2014 po více než dvou letech doprovází meziroční vzestup zaměstnanosti i trvalejší pokles úrovně nezaměstnanosti na 6,1 %. Lepší podmínky na trhu práce v tomto kopírují trend ekonomického oživení v České republice. V třídění podle stupně dosaženého vzdělání mají nízkou míru nezaměstnanosti trvale vysokoškoláci (2,7 %) a osoby s úplným středním vzděláním s maturitou (4,8 %). Vysoká míra nezaměstnanosti přetrvává ve skupině osob se základním vzděláním (21,7 %), nadprůměrná je i v početné skupině osob se středním vzděláním bez maturity vč. vyučených (7,2 %).

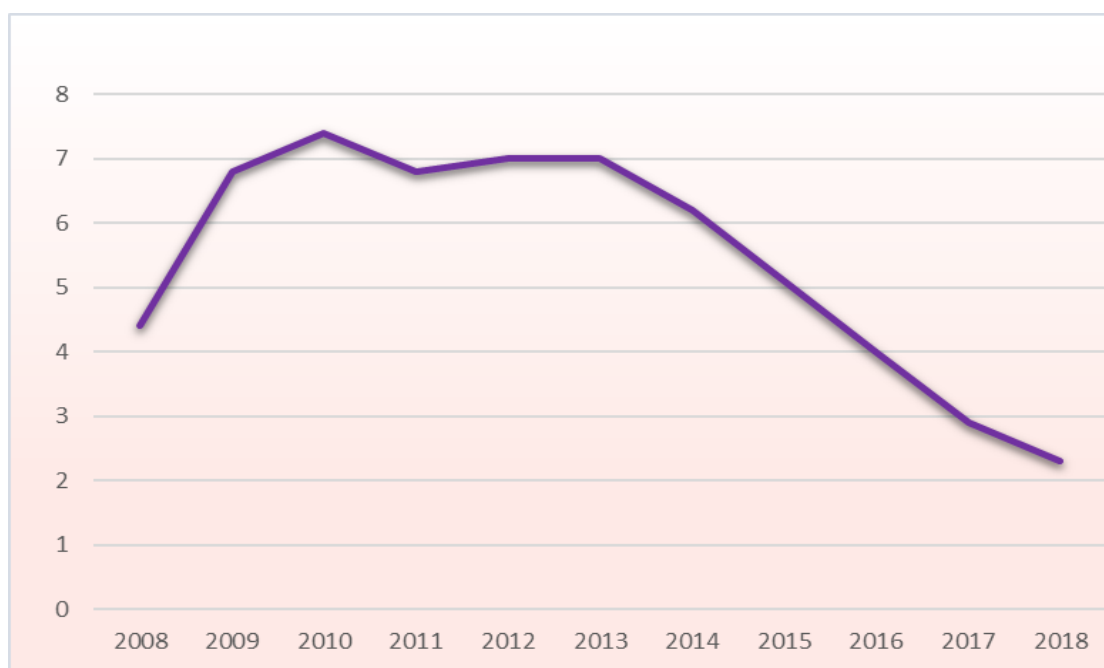
Následující rok obecná míra nezaměstnanosti ve věkové skupině

15- 64letých klesla na hranici 5 % a oproti minulému roku se snížila o 1,1 procentního bodu. Míra nezaměstnanosti dosáhla osmiletého minima a byla spolu s Německem vůbec nejnižší v celé Evropské unii. Celkový počet nezaměstnaných se meziročně snížil o 68,3 tis. osob a dosáhl 236,9 tis. Snížil se počet nezaměstnaných žen (o 32,0 tis. na 129,1 tis.) a obdobně se snížil počet nezaměstnaných mužů (o 36,3 tis. na 107,8 tis.).

Od roku 2016 až do současnosti patří český pracovní trh mezi rekordmany, máme u nás nejnižší míru nezaměstnanosti v celé Evropské unii. Jedním z nejdůležitějších je pokračující ekonomický růst, který se promítl především do průmyslu a služeb. Spolu s obchodním propojením na rostoucí německou ekonomiku, a v kombinaci s nižší mzdovou hladinou v České republice si tak můžeme užívat výrazného ekonomického růstu. V roce 2017 nezaměstnanost klesla pod hranici 3 %, na jedno volné pracovní místo připadlo rekordních 1,61 nezaměstnaných. To fakticky znamená, že pracovat bude moci každý, kdo o to projeví zájem a ekonomika dosáhne stavu plné zaměstnanosti. V roce 2018

nezaměstnanost stále klesala až k hodnotě 2,2 %. Následující rok klesla ještě o 0,2 p.b. na 2 %. Obecná míra nezaměstnanosti se tak udržela stále na nízké hodnotě a navzdory kolísání způsobenému výběrovým způsobem zjišťování lze u tohoto ukazatele hovořit o stagnaci, která se pravděpodobně bude držet i následující měsíce (ČSÚ, 2020)

Graf 1: Míra nezaměstnanosti v ČR v letech 2008 až 2018 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ, 2019

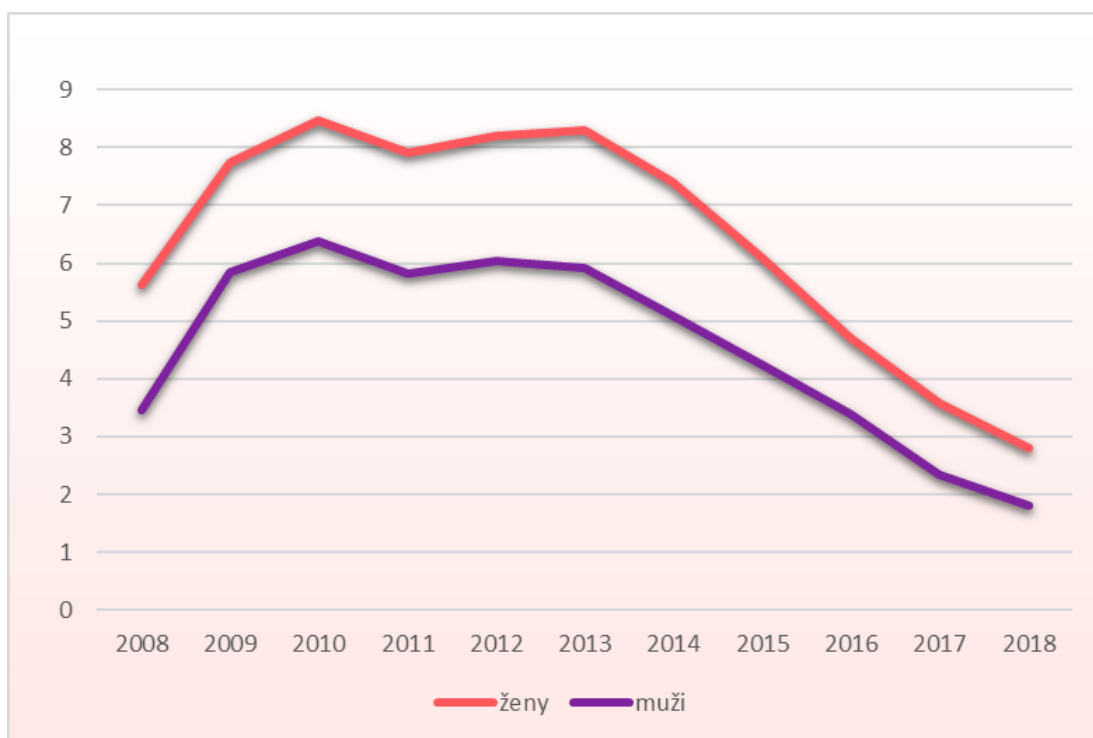
4.1.2 Nezaměstnanost podle pohlaví v letech 2008 až 2018

Nezaměstnanost žen ve České republice v průměru větší než nezaměstnanost mužů. Když se podíváme na rozdíly v nezaměstnanosti mezi oběma pohlavími v jednotlivých věkových skupinách, zjistíme, že největší rozdíly jsou mezi 25-39 lety. Hlavní příčinou, proč je nezaměstnanost žen větší, je mateřství. Zaměstnavatelé upřednostňují mužskou pracovní sílu kvůli menší zátěži starostmi o domácnost a děti.

Graf číslo 2 dokazuje, že postavení žen na trhu práce je výrazně horší než v případě mužů. K nejvyššímu růstu nezaměstnanosti došlo v době hospodářské krize. Začínající hospodářská krize zasáhla především odvětví průmyslu a stavebnictví, kde jsou ve větší míře zaměstnáváni muži, což mohlo být jedním z ovlivňujících faktorů sníženého rozdílu

mezi ženami a muži. U žen v roce 2009 došlo k růst o 2,1 p.b., u mužů dokonce až o 2,4 p.b. Mzdy a platy se v úhrnu snížily o 5 %. Od roku 2012 však nezaměstnanost mužů již rapidně klesala, u žen začala klesat až od roku 2013. Největší rozdíl nezaměstnanosti mezi muži a ženami byl v letech 2013 a 2014. V roce 2018 byl rozdíl mezi oběma měřenými nejmenší, kde činil pouze 1 p.b. Zaměstnanost žen se dostala na 2,8 % a mužů 1,8 %. Následující rok 2019 nezaměstnanost nadále klesla, u žen na 2,4 % a mužů 1,7 %. (European commission, 2010)

Graf 2: Nezaměstnanost žen a mužů v ČR v letech 2008 až 2018 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ, 2019

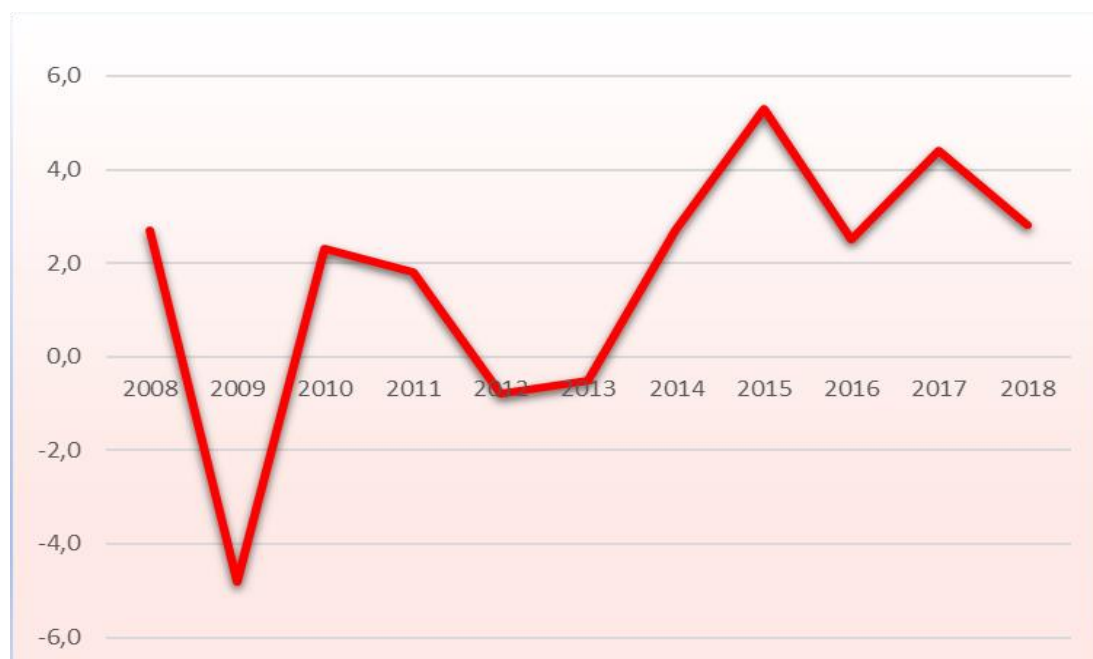
4.1.3 Vývoj HDP v letech 2008 až 2018

Základním ukazatelem, který se používá k měření výkonnosti ekonomiky, je hrubý domácí produkt. Zachycuje hodnotu zboží a služeb, kterou ekonomika za konkrétní období vytvořila, ale také hodnotu, kterou zrealizovala, a tím přetvořila ve finanční prostředky.

Česká ekonomika se dostala dvakrát do recese. V roce 2009 na ni dopadl plnou silou propad zahraniční poptávky (HDP kleslo o 4,8 %) a s ním spojený propad českých vývozů. V letech 2012 a 2013 se české hospodářství potýkalo naopak s poklesem poptávky domácí (v úhrnu za roky 2012 a 2013 se HDP snížil o 1,4 %). Česká ekonomika se od roku 2014

vrátila k růstu. Posledního vrcholu dosáhla v roce 2017, kdy se její výkon zvyšoval po tři čtvrtletí o 5,1 %, za rozhodujícího přičinění domácí poptávky. Po této kulminaci došlo v 1. čtvrtletí 2018 ke zpomalení na 4,2 %, protože nadále silný prorůstový vliv domácí poptávky byl oslaben negativním příspěvkem čistého vývozu. Následovalo další zvolnění růstu na úroveň kolem 2,5 %, kterou si česká ekonomika od 2. kvartálu 2018 v zásadě udržuje dosud. Po celé toto období dominovala domácí poptávka, zatímco příspěvek čistého vývozu byl nevyrovnaný. Hrubý domácí produkt vzrostl v roce 2018 o 3 %. K jeho růstu přispěla významně domácí poptávka, zvláště tvorba hrubého fixního kapitálu a výdaje na konečnou spotřebu domácností. I přes mírné zpomalení si česká ekonomika udržuje solidní růstové tempo, které se poslední rok pohybuje kolem 2,5 %. Z hlediska domácích podmínek zůstává hlavní bariérou rychlejšího růstu nedostatek pracovníků. Hlavním tahounem růstu zůstává spotřeba domácností, následována čistým exportem a spotřebou vlády. Výkonnost domácí ekonomiky, měřená hrubým domácím produktem na obyvatele dosáhla v roce 2018 cca 90 % průměru Evropské unie. Od roku 2004, kdy Česká republika vstoupila do EU, si tak polepšila o 12 p. b. Růst české ekonomiky pokračoval zásluhou domácí poptávky i následující rok. Podle odhadu vzrostl hrubý domácí produkt ve 4. čtvrtletí 2019 meziročně o 1,8 %. HDP za rok 2019 byl o 2,4 % vyšší než v roce 2018. (ČSÚ, 2020).

Graf 3: Vývoj růstu HDP v České republice v letech 2008 až 2018 (v%)

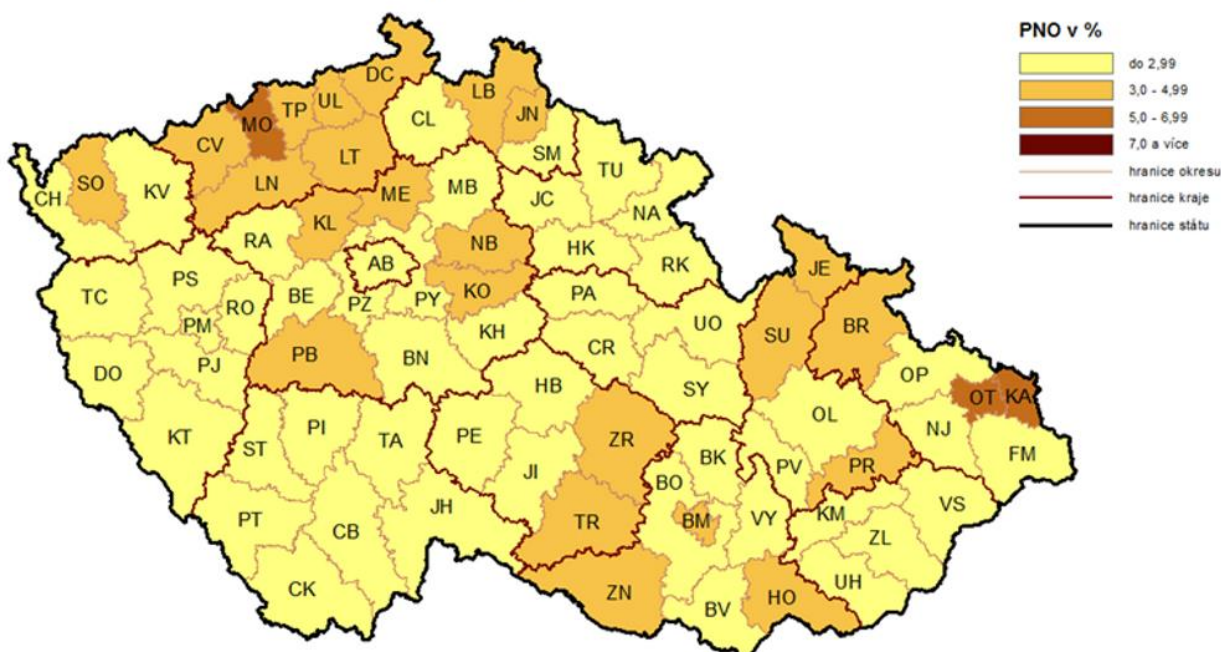
Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ, 2019

4.1.4 Nezaměstnanost v krajích ČR

Česká republika má 7 územních krajů a 14 samosprávných krajů. Každý kraj má své krajské město. Trh práce v ČR má výrazně regionální charakter. Odlišné geografické, demografické, historické, sociální a zejména ekonomické podmínky v jednotlivých krajích zřetelně ovlivňují celou širokou oblast zaměstnanosti. Výrazným způsobem determinují i profesní a odvětvovou strukturu a v konečném důsledku rovněž míru nezaměstnanosti na regionálním trhu práce. Rozdílné jsou i podmínky pro přijímání nových pracovníků, což se promítá i v uplatnitelnosti absolventů škol. (ČSÚ, 2019)

Na obrázku číslo 4 je zobrazena mapa České republiky s mírou nezaměstnanosti za rok 2018. Nejtmavší části zobrazují nejvyšší nezaměstnanost, ta se nachází v Ústeckém kraji na Mostecku a v Moravskoslezském kraji v oblastech Karviná a Ostrava-město, kde dosahují hodnot až 6 %. Nejsvětlejší oblasti se nacházejí v Praze, Jihočeském a Plzeňském, Středočeském a Zlínském kraji a vyznačují nejnižší míru nezaměstnanosti v hodnotách do 3 %.

**Obrázek 4: Míra nezaměstnanosti v krajích České republiky v roce 2018
v okresech České republiky k 31. 10. 2018**

Zdroj: ČSÚ, 2019

Nejvyšší míra nezaměstnanosti se dlouhodobě drží v Ústeckém kraji, tam byla nejvyšší v roce 2010 11,2 %, další problematické kraje z hlediska nezaměstnanosti jsou Moravskoslezský kraj a Karlovarský kraj. Všechny tyto kraje jsou průmyslové oblasti. Jedním z důvodů, proč je v Ústeckém kraji tak vysoká nezaměstnanost je nízká vzdělanostní úroveň, tam je nejnižší ze všech krajů České republiky. Ústecký kraj má vysoký podíl obyvatel, kteří mají pouze základní, nebo neukončené vzdělání. Kvůli tomu je tam i nízká životní úroveň, a to brzdí ekonomický rozvoj. Dalšími faktory, proč právě tyto kraje mají za posledních 10 let největší problém s nezaměstnaností, jsou například omezení těžby a restrukturalizace průmyslu, odliv vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva do větších měst. Naopak nejnižší nezaměstnanost se dlouhodobě vyskytuje v hlavním městě Praha, kde v roce 2018 dosáhla nejnižší naměřené hodnoty 1,3 %, a ve Středočeském kraji. Z dlouhodobého hlediska si nejlépe vede s průměrnou mírou nezaměstnanosti 2,32 % Praha, na druhém místě Středočeský kraj s průměrem 3,44 %. Nejvyšší průměrná míra byla naměřena v Moravskoslezském kraji s hodnotou 7,15 % a v Ústeckém kraji s hodnotou 7,07 %. (ČSÚ, 2019)

Tabulka 1: Nezaměstnanost krajů v České republice v letech 2008 až 2018 (v%)

Kraj	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Praha	1,9	3,1	3,8	3,6	3,1	3,1	2,5	2,8	2,2	1,7	1,3
Středočeský	2,6	4,4	5,2	5,1	4,6	5,2	5,1	3,5	3,1	2,1	2
Jihočeský	2,6	4,3	5,3	5,5	5,7	5,2	5,9	4	2,8	2,2	1,4
Plzeňský	3,6	6,3	5,9	5,2	4,8	5,2	5,1	3,8	3,4	1,9	1,5
Karlovarský	7,6	10,9	10,8	8,5	10,5	10,2	9	6,7	5,4	3,3	2,9
Ústecký	7,9	10,1	11,2	9,9	10,8	9,4	8,5	7,6	5,1	3,5	3,6
Liberecký	4,6	7,8	7	7,2	9,3	8,3	6,5	5,5	4,4	3,7	1,9
Královéhradecký	3,9	7,7	6,9	7,1	7,1	8,2	6,2	5,6	4,1	2,2	2,3
Pardubický	3,6	6,4	7,2	5,6	7,7	8,4	6,4	4,6	3,7	2,7	1,7
Vysočina	3,3	5,7	6,9	6,4	6,4	6,7	5,6	4,7	3,2	2,7	1,7
Jihomoravský	4,4	6,8	7,7	7,5	8,1	6,8	6,1	5	3,9	3,3	2,6
Olomoucký	5,9	7,6	9,1	7,6	7,7	9,2	7,7	5,9	3,7	3,1	2,6
Zlínský kraj	3,8	7,3	8,5	7,6	7,4	6,8	6,1	4,7	4	3,6	1,8
Moravskoslezský	7,4	9,7	10,2	9,3	9,5	9,9	8,6	8,1	6,9	4,7	3,7

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ, 2019

4.1.5 Nezaměstnanost podle věku v letech 2008 až 2018

Následující tabulka ukazuje míry nezaměstnanosti podle věku od roku 2008 do roku 2018 a následný průměr ze všech let. Z tabulky je zřejmé, že nejvyšší nezaměstnanost se týká mladých od 15 do 19 let, další skupinou s vysokým procentem nezaměstnanosti jsou mladí mezi 20 a 24 lety.

Tabulka 2: Nezaměstnanost v České republice v letech 2008 až 2018 podle věku (v%)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Průměr
15 - 19 let	24,4	34,5	39,2	41,7	46,5	43,1	36,8	31,8	24,6	22,1	18,0	33,0
20 - 24 let	8,0	14,3	15,9	15,4	16,7	16,8	13,6	10,7	9,2	6,5	5,6	12,1
25 - 29 let	4,1	8,2	9,4	7,9	8,9	8,1	7,4	6,7	5,5	3,5	3,1	6,6
30 - 34 let	4,7	6,6	6,2	6,1	6,4	7,2	6,6	5,9	4,3	2,9	2,4	5,4
35 - 39 let	3,7	5,1	5,5	5,3	5,6	6,2	5,5	4,6	3,2	3,0	2,2	4,5
40 - 44 let	3,2	4,9	5,6	5,1	5,1	5,2	4,4	3,6	2,9	2,2	1,6	4,0
45 - 49 let	4,2	5,1	5,9	5,4	5,2	5,2	5,0	3,5	2,6	2,1	1,5	4,2
50 - 54 let	3,9	5,6	6,6	6,2	6,1	5,8	5,0	4,2	3,4	2,6	1,8	4,7
55 - 59 let	4,4	6,2	7,4	6,6	6,6	6,4	5,5	5,1	4,2	2,7	2,1	5,2
60 - 64 let	2,3	4,0	4,0	3,5	3,8	4,3	3,7	2,8	3,2	1,8	1,7	3,2
65+ let	0,8	0,0	1,5	1,4	2,9	1,5	1,2	1,1	0,8	0,9	0,9	1,2

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ, 2019

4.2 Charakteristika a vývoj nezaměstnanosti Španělského království

Španělsko je stát ležící na Pyrenejském poloostrově. Je parlamentní konstituční monarchií a hlavou státu se stal v roce 2014 Filip VI. Počet obyvatel má 46,4 mil. Španělsko hraničí na západě s Portugalskem, na severovýchodě s Andorrou a Francií a na jihu s Gibraltarem. Španělsko je členem Evropské Unie a od roku 2002 je oficiální měnou euro. Národnostní složení Španělska je ze 74 % Španělé, 17 % Katalánci, 7% Galicijci, 2 % Baskové. Celkem bylo v roce 2018 ve Španělsku registrováno 5 milionů cizinců s legálním pobytem, přičemž z toho 1,83 milionů pochází z EU a 2,94 milionů ostatních evropských zemí. Za poslední rok se zvýšil počet obyvatel zejména z Venezuely, Kolumbie a Maroka, naopak ubylo imigrantů z Rumunska, Bolívie a Ekvádoru. Hlavním městem Španělska a zároveň největším městem země je Madrid. Populace města je téměř

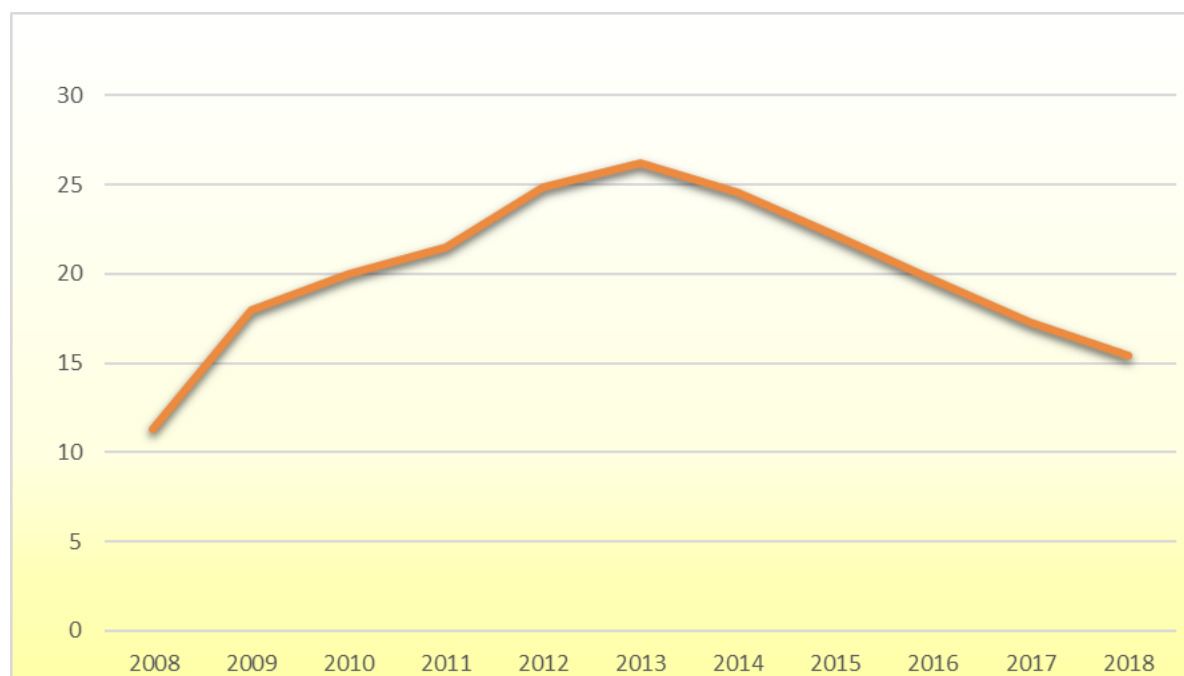
3,2 milionů obyvatel, leží v naprostém centru Španělska, má tudíž ideální polohu pro metropoli. (EU Office, 2017)

4.2.1 Vývoj nezaměstnanosti v letech 2008 až 2018

Stejně jako Českou republiku, i Španělsko zasáhla ekonomická krize, a to dokonce mnohem silněji. V důsledku ekonomické krize stoupla prudce nezaměstnanost. Španělsko se kromě vysoké nezaměstnanosti dlouhodobě potýká s vysokým zadlužením, které v roce 2017 činilo 98,3 % HDP.

Graf číslo 4 ukazuje vývoj nezaměstnanosti ve Španělsku od roku 2008 do roku 2018. Nezaměstnanost stoupala do roku 2013, kdy dosáhla až 26,1 %. Od tohoto roku každým dalším rokem klesala, k poklesu došlo nejvíce za poslední 4 roky a snižování nezaměstnanosti by mělo pokračovat i v dalších letech. Nejnižší nezaměstnanosti bylo dosaženo v roce 2018, pohybovala se lehce pod 16 %, i přesto je však nezaměstnanost ve Španělsku stále vysoká. V roce 2019 byla nezaměstnanost 14,1 %, od vypuknutí ekonomické krize je to zatím nejnižší naměřená hodnota.

Graf 4: Míra nezaměstnanosti ve Španělsku v letech 2008 až 2018 (v %)

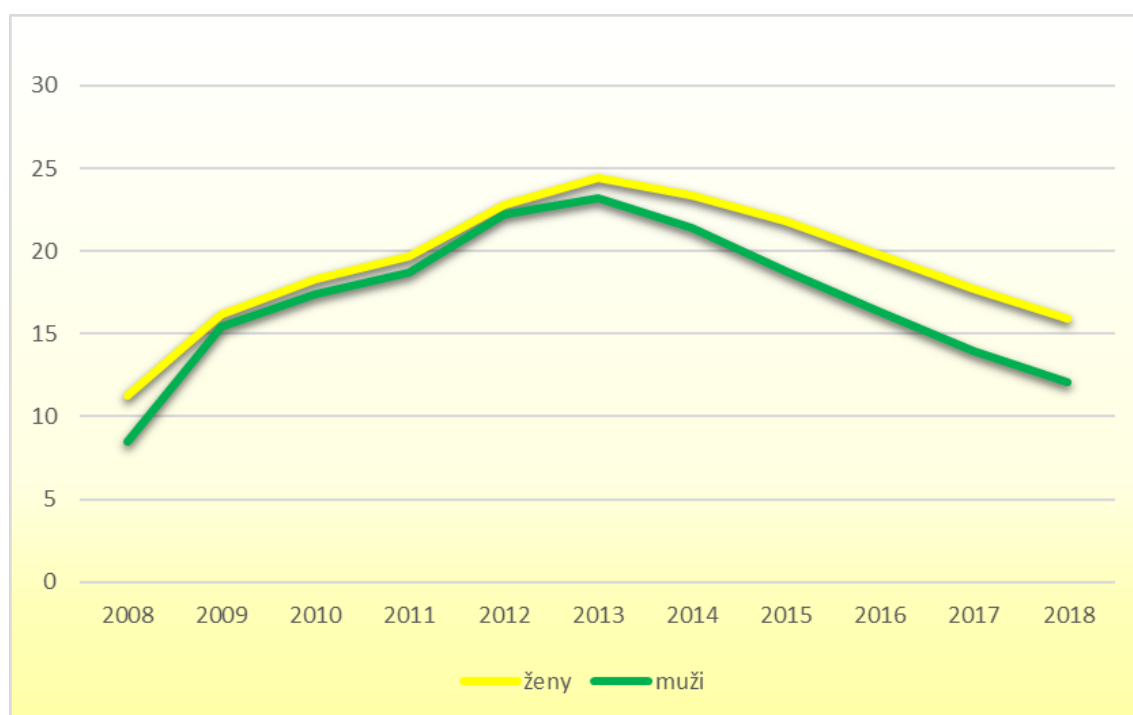

Zdroj: vlastní zpracování dle Eurostat, 2019

4.2.2 Nezaměstnanost podle pohlaví v letech 2008 až 2018

Z grafu číslo 5 je možné sledovat vývoj nezaměstnanosti v letech 2008 až 2018 podle pohlaví. Po celou dobu sledovaného období lze vidět, že nezaměstnanost žen je vyšší, avšak rozdíl mezi nezaměstnaností žen a mužů není velký. Mezi roky 2008 až 2013 je průměrný rozdíl nezaměstnanosti mezi oběma pohlavími 1%. Od roku 2013 nezaměstnanost mužů klesala rychleji, v průměru o 3%. V roce 2019 byla nezaměstnanost žen 16 % a mužů 12,5%

Graf 5: Nezaměstnanost žen a mužů ve Španělsku v letech 2008 až 2018 (v %)

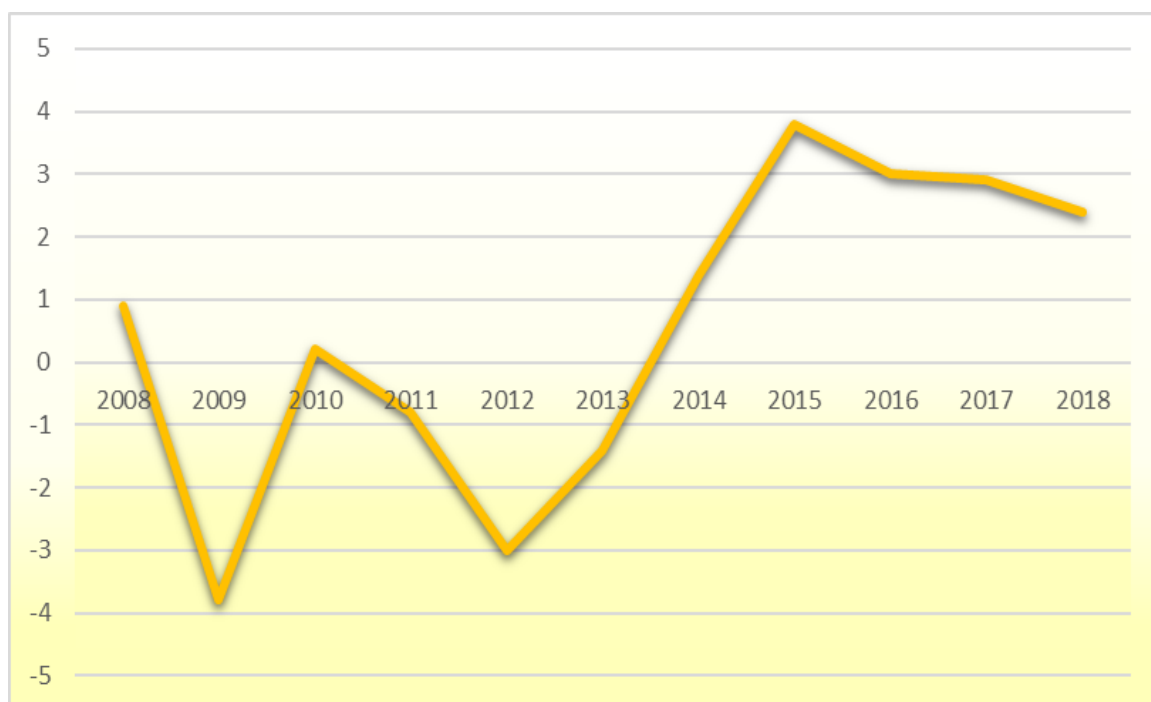
Zdroj: vlastní zpracování dle Instituto Nacional de Estadística, 2020

4.2.3 Vývoj HDP v letech 2008 až 2018

Během krize se Španělsko stalo jednou ze zemí EU, které v rámci HDP tvořili nejmenší množství státních příjmů. Jedním z důvodů byl neefektivní systém vybírání daní. Španělsko mělo nejmenší podíl spotřebních daní na HDP z celé EU. V roce 2013 proto rozhodla vláda o ustavení komise nezávislých expertů, kteří dostali za úkol vytvořit návrh rozsáhlé a komplexní daňové reformy země, ta vstoupila v platnost v roce 2015. Hlavními cíli reformy bylo zjednodušení daňového systému, zvýšení efektivity vybírání daní, orientace daňového systému na podporu rozvoje ekonomiky a vytváření nových pracovních míst.

Dopad krize na španělskou ekonomiku můžeme pozorovat v grafu číslo 6, který zobrazuje roční růsty HDP v procentech od roku 2008 do roku 2018. Od roku 2008 až do roku 2009 se ekonomika nacházela v recesi. V roce 2010 nastalo mírné oživení, avšak další rok se dostalo opět do recese, v níž bylo až do roku 2013. Poté následovala obnova ekonomiky, a v roce 2014 mělo HDP pozitivní roční růst 1,4 %. Země měla v roce 2015 růst HDP 3,8 %, což byl nejrychlejší národní růst od roku 2007. Mezi lety 2015 až 2017 se podařilo udržet roční přírůst HDP přesahující 3 %. Hospodářský růst v roce 2016 podpořily silné spotřebitelské výdaje, za kterými stály zlepšující se podmínky na trhu práce a příliv turistů. Krize španělské ekonomiky byla v mnohém navázána na krizi bankovního sektoru. Největším problémem byla finanční situace bankovního sektoru, aktuální růst je tažen zejména sníženými cenami ropy, oživením v řadě odvětví a stoupající domácí poptávkou. Španělsko zaznamenalo zpomalení růstu reálného HDP z 3 % v roce 2017 na 2,4 % v roce 2018. Zahraniční obchod byl v roce 2018 jedním z motorů španělské ekonomiky – vývoz rostl meziročně o 2,9 %, což je pozitivní, nicméně ve srovnání s rokem 2017 (7,7 %) zaznamenal výrazný pokles. V roce 2019 dynamika růstu nadále klesala, HDP vzrostlo o 2 %. (Parlamentní institut, 2020)

Graf 6: Vývoj růstu HDP ve Španělsku v letech 2008 až 2018 (v%)

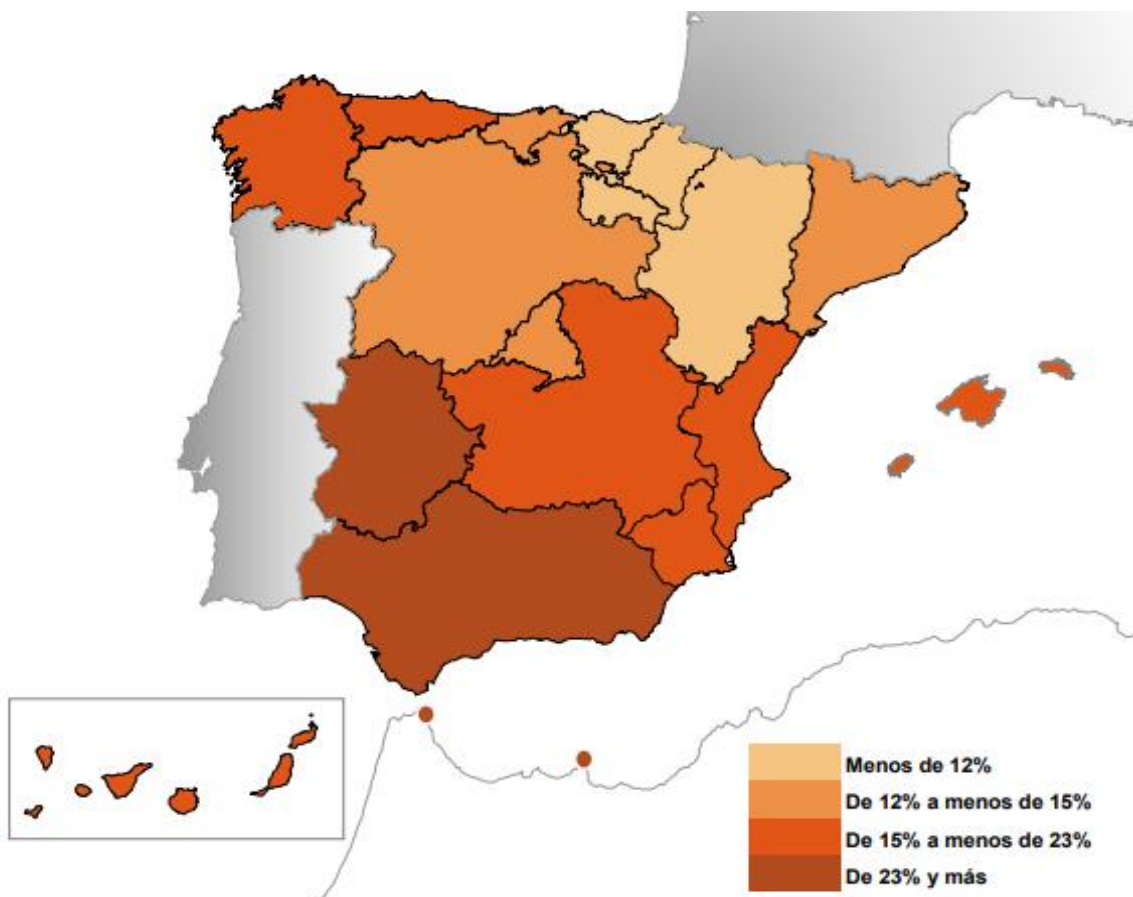
Zdroj: vlastní zpracování dle Eurostat, 2019

4.2.4 Nezaměstnanost v autonomních provinciích

Španělské království je rozděleno na 17 autonomních provincií s hlavními městy a 2 autonomní města Ceuta a Melilla na africkém pobřeží. Země je takto rozdělena v rámci úrovně NUTS 2. Tato autonomní společenství, která se dále dělí na 50 provincií, mají různě rozsáhlé legislativní a výkonné pravomoci s vlastní vládou a parlamentem.

Na obrázku číslo 5 je vyznačena míra nezaměstnanosti v roce 2018 v jednotlivých autonomních provinciích. Nejtmavší barva vyznačuje nejvyšší nezaměstnanost, a to nad 23%. Týká se to jižní části Španělska, kde se nachází Andalusie a Extremadura. Naopak nejnižší nezaměstnanost se nachází na severu, kde leží Kantabrie, Navarra a Baskicko, tam jsou naměřené hodnoty pod 12%.

Obrázek 5: Míra nezaměstnanosti v autonomních společenství ve Španělsku v roce 2018

Zdroj: INE, 2019

Nezaměstnanost v jednotlivých regionech Španělska se velice liší, ve všech regionech ale patří mezi nejvyšší v Evropské unii. Nejvyšší nezaměstnanost je naměřena v městech Ceuta a Melilla, tyto oblasti jsou ale se svými 13km² a 20km² velice malé, a proto je zde nebudu nadále zmiňovat. S největší nezaměstnaností se potýká Andalusie, kde v roce 2013 byla naměřena vůbec nejvyšší nezaměstnanost, a to 36,3 %. Další velmi špatné výsledky po celou dobu sledovaného období můžeme vidět u Kanárských ostrovů. Naopak nejnižší nezaměstnanost je dlouhodobě naměřena v provinciích Baskicko a Navarra. V posledních letech se nezaměstnanost také velmi snížila v provinciích Aragon a Kantabrie, kde v roce 2018 dosahovala 10-11 %.

Tabulka 3: Nezaměstnanost autonomních společenství ve Španělsku 2008–2018 (v%)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Celkem	11,3	17	19	20,7	24,5	25,8	23,8	21,8	19,4	17,1	15,8
Andalusie	17,8	25,3	27,9	30,3	34,5	36,3	34,9	31,7	29	25,7	23,1
Aragon	7,4	13,1	15,1	17,2	18,8	21,5	20,3	16,4	14,9	11,7	10,7
Asturie	8,6	13,5	16	17,9	22	24,4	21,3	19,2	17,8	13,9	13,8
Baleárské ostrovy	10,2	18	20,2	22	23,3	22,3	20,1	17,5	14	12,6	11,6
Kanárské ostrovy	17,4	26,2	28,8	29,5	32,8	33,9	32,5	29,3	26,2	23,6	20,2
Kantabrie	7,2	12,1	13,7	15,4	18	20,5	19,5	17,7	15	13,6	10,8
Kastilie-León	9,7	14,1	15,9	17	19,9	21,9	20,9	18,4	16	14,2	12,2
Kastilie-La Mancha	11,7	19	21,3	23,2	28,7	30,1	29,1	26,4	23,6	20,8	18,3
Katalánie	8,9	16,3	17,8	19,3	22,7	23,2	20,4	18,7	15,8	13,5	11,6
Valencie	12	20,9	22,9	24,1	27,3	28,2	26	22,9	20,7	18,3	15,7
Extremadura	15,4	20,8	23,1	25,2	33,2	34	29,9	29,2	27,6	26,4	23,8
Galicie	8,7	12,6	15,5	17,4	20,7	22,2	21,8	19,5	17,3	15,8	13,5
Madrid	8,7	14	16	16,4	18,7	19,8	18,8	17,2	15,8	13,4	12,3
Murcia	12,5	20,4	23	25,1	27,7	29,2	26,7	24,7	19,9	18,1	16,9
Navarra	6,9	10,9	11,9	13	16,3	18	15,7	13,9	12,6	10,3	10,1
Baskicko	6,7	11,4	10,8	12,4	15,7	16,7	16,4	14,9	12,7	11,4	10,1
Rioja	8	12,7	14,2	17,4	20,7	20,1	18,3	15,5	13,6	12,1	10,5
Ceuta	17,59	18,94	24,06	27,92	37,26	35,27	32,01	27,79	25,01	22,56	29,23
Melilla	20,17	23,85	22,98	22,43	27,17	32,63	28,45	33,99	30,91	27,85	26,05

Zdroj: vlastní zpracování dle Nacional de Estadística, 2020

4.2.5 Nezaměstnnost podle věku v letech 2008 až 2018

Následující tabulka vyznačuje míru nezaměstnanosti ve Španělsku v letech 2008 až 2018 podle věku. Podle průměru je jasně vidět, že nejvyšší nezaměstnanost mají stejně jako v České republice mladiství ve věku 16 až 19 let. Ve Španělsku je však tento průměr více než 50%, což znamená že více než polovina tankto mladých lidí je nezaměstnaná.

Tabulka 4: Nezaměstnanost ve Španělsku v letech 2008 až 2018 podle věku (v%)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Průměr
16 - 19 let	39,4	55,2	61,3	64,0	72,6	74,0	68,6	67,3	60,0	54,5	49,7	60,6
20 - 24 let	20,2	33,3	36,9	42,3	48,9	51,8	50,3	44,6	41,4	35,2	31,0	39,6
25 - 29 let	13,3	21,7	24,7	26,3	31,5	33,3	30,3	28,5	25,6	23,0	20,4	25,3
30 - 34 let	10,3	17,1	19,2	21,3	24,7	25,9	24,0	21,7	19,2	16,7	15,2	19,6
35 - 39 let	9,6	16,3	18,1	18,8	21,6	22,7	21,1	18,8	16,6	14,4	12,8	17,3
40 - 44 let	9,7	15,2	17,1	18,9	21,9	22,6	21,1	18,3	16,3	14,0	12,0	17,0
45 - 49 let	8,5	13,9	15,8	17,8	21,2	22,9	21,7	20,0	17,0	15,1	12,9	17,0
50 - 54 let	8,2	12,7	14,7	16,2	19,7	21,3	20,6	18,9	17,4	15,2	13,6	16,2
55 - 59 let	7,7	12,7	15,1	16,0	19,0	20,7	21,5	19,6	17,5	15,7	13,8	16,3
60 - 64 let	6,8	10,9	12,6	13,3	16,2	18,7	16,9	16,7	16,1	14,6	13,7	14,2
65+ let	3,2	3,5	3,1	2,1	5,0	7,9	6,1	4,8	4,7	4,8	5,7	4,6

Zdroj: vlastní zpracování dle Eurostat, 2019

4.3 Srovnání vývoje nezaměstnanosti

Tato kapitola srovnává vývoj nezaměstnanosti v České republice a Španělsku, k oběma zemím je ještě přidána komparace s Evropskou unií.

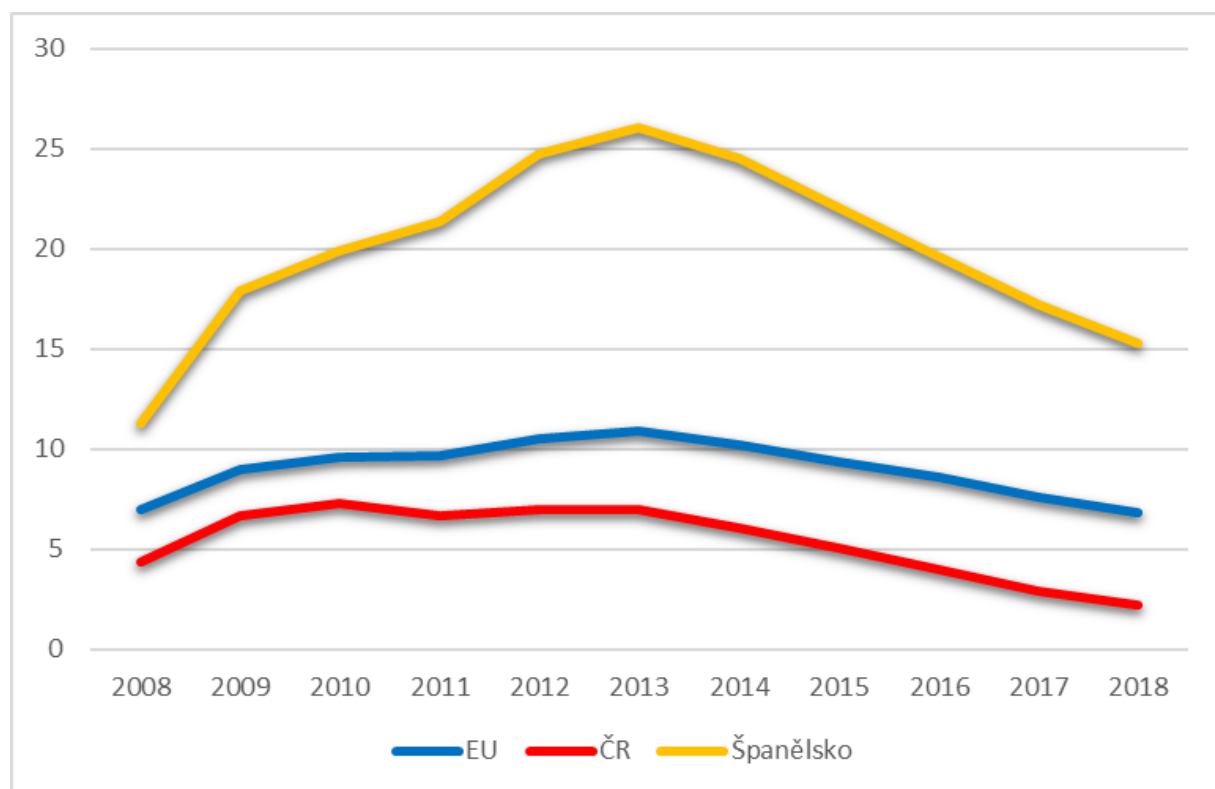
Míra nezaměstnanosti v EU v roce 2008 dosahovala výše 7,0 %. Od té doby se nepřetržitě zvyšovala a v roce 2013 dosáhla vrcholu 10,9 %. V souladu s ekonomickým oživením nezaměstnanost následně klesala a v roce 2017 dosáhla hodnoty 7,6 %. Nezaměstnanost v EU v červnu 2018 dosáhla hodnoty 6,9 %. Jednalo se o nejnižší naměřenou nezaměstnanost od května 2008.

Podobný trend se projevuje u nezaměstnanosti mužů, žen i mládeže v EU, ale u žen jsou míry nezaměstnanosti mírně vyšší než u mužů a přibližně dvojnásobná je

nezaměstnanost mladých lidí. V grafu číslo 7 je vidět srovnání nezaměstnaností mezi lety 2008 až 2018 v České republice, v EU a také ve Španělsku.

V posledních letech zaznamenaly všechny členské země Evropské unie klesající míru nezaměstnanosti. Stále však existují velké rozdíly mezi členskými zeměmi, přičemž míra se pohybuje od 2,2 % v Česku až po 15,3 % ve Španělsku a dokonce až 19,3 % v Řecku. Nejnižší nezaměstnanost byla naměřena v České republice, stejně jako v předchozích měsících. Mezi země s nejnižší nezaměstnaností patří dále Německo, Maďarsko nebo Polsko. Naopak nevyšší nezaměstnanost v EU přetrvává v Řecku, Španělsku a Itálii. Meziročně došlo k poklesu nezaměstnanosti ve všech členských státech, nejvíce na Kypru a v Portugalsku. V celosvětovém měřítku je míra nezaměstnanosti v ČR srovnatelná například s Japonskem. Nezaměstnanost v Evropské unii činila v roce 2019 6,3 %. To je o 0,3 p.b. méně než o rok dříve. Nejnižší nezaměstnaností se i nadále mohou chlubit Češi. Naopak s nejvyšší nezaměstnaností se nadále dlouhodobě potýkají v Řecku (16,8 procenta) a Španělsku (14,1 procenta). (Eurostat, 2020)

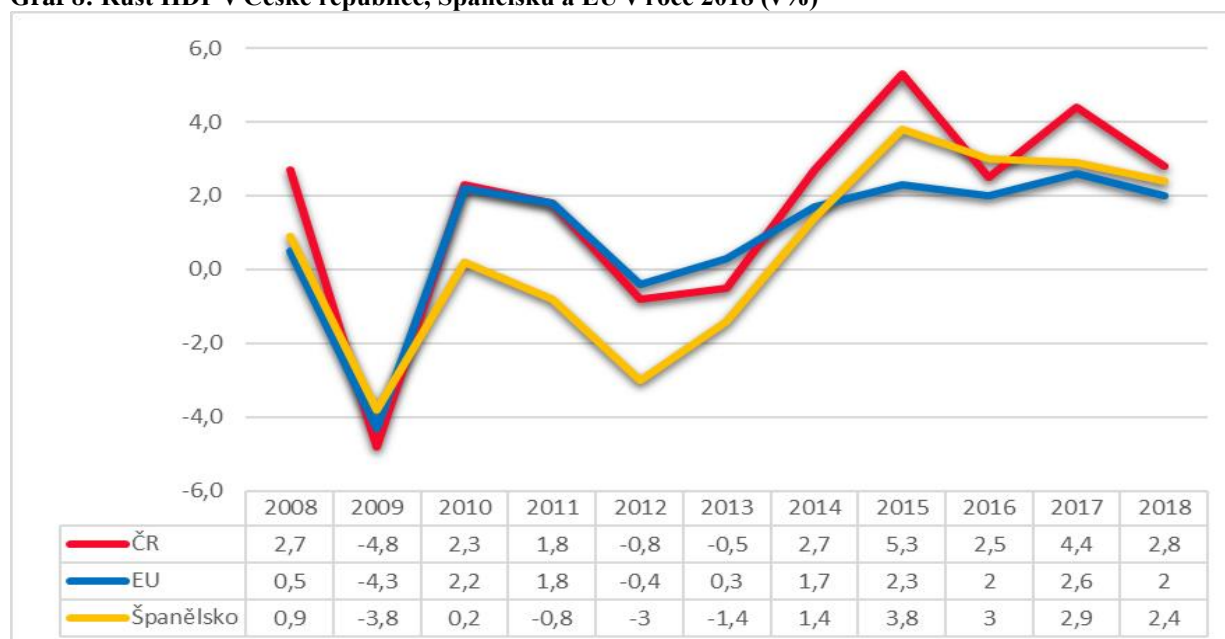
Graf 7: Nezaměstnanost v České republice, Španělsku a EU v letech 2008 až 2018 (v%)

Zdroj: vlastní zpracování dle Eurostat, 2019

Nejběžnějším ukazatelem pro měření ekonomické aktivity je HDP. V letech 2008 až 2018 byl roční růst HDP poměrně nestálý. Od roku 2008 do roku 2013 byla ekonomika EU silně zasažena finanční krizí, kdy HDP klesalo o více než 4 % v roce 2009 a poté opět mírně v roce 2012. Od té doby se ekonomika postupně zotavila, přičemž roční míra růstu se pohybovala mezi lety 2014 až 2018 kolem +2 %. Dopad finanční krize na HDP byl větší obzvláště v Řecku, Chorvatsku a Španělsku, s několika po sobě následujícími roky záporného růstu. Růst reálného HDP se počítá jako procentní změna oproti předcházejícímu roku. Růst reálného HDP bývá vyšší u méně vyspělých ekonomik, ale není to vždy pravidlem. Na grafu číslo 8 je zachycen růst reálného HDP v roce 2018 jako procentní změna oproti předcházejícímu roku. V České republice vzrostlo HDP v roce 2018 o 2,8 %, průměr EU byl 2 %. Podobným tempem jako Česká republika rostla i ekonomika Španělska. Pro mezevropské srovnání jsou údaje o HDP převedeny na společnou měnu euro, případně jsou srovnávány procentuálně k průměru HDP EU, kdy průměr je vždy 100 %. Statistiky hrubého domácího produktu v České republice vydává Český statistický úřad, za Evropskou unii vede statistiky HDP Eurostat. Česká republika je pod průměrem EU a ukazatel v roce 2018 dosahuje 90 %. Španělsko si stojí o trochu lépe, to dosahuje hodnoty 91 %. Růst českého HDP je ve srovnání s našimi sousedy slušný. Německé HDP v prvním kvartálu 2019 meziročně rostlo tempem 0,7 %, rakouské HDP tempem 1,4 %. Nejrychleji ovšem rostlo HDP Polska, a to meziročně o 4,7 %.

Graf 8: Růst HDP v České republice, Španělsku a EU v roce 2018 (v%)

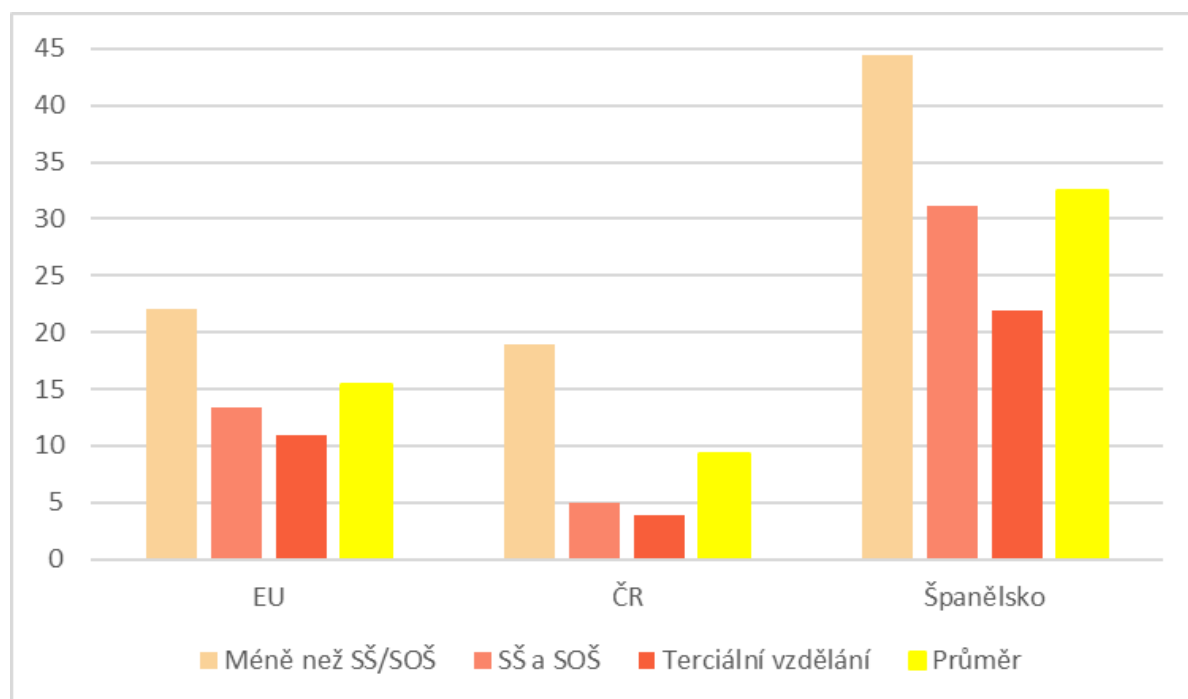

Zdroj: vlastní zpracování dle Eurostat, 2019

Následující graf číslo 9 je zaměřen na skladbu mladých nezaměstnaných do 25 let podle ukončeného vzdělání. V Česku tvoří osoby s méně než ukončeným středoškolským vzděláním významnou skupinu nezaměstnaných. V grafu vidíme srovnání nezaměstnanosti v roce 2018 v České republice, v EU a také ve Španělsku, které je členěno dle dosaženého vzdělání. Graf ukazuje, že nejvíce nezaměstnané, nejvyšší podíl z celkové nezaměstnanosti, jsou osoby, které neukončily střední vzdělání. V Česku to je 18,9 %, ve Španělsku 44,4 %. Průměr EU je 22 %, Španělsko je tedy opět na velmi špatné úrovni. Nejméně nezaměstnané jsou osoby, které dosáhly terciálního vzdělání. V České republice to je 3,9 %, Španělsko naměřilo hodnotu 21,9 %. Do této skupiny spadají lidé, kteří ukončili vysokou školu s blíže nespecifikovaným titulem.

V roce 2018 byla míra nezaměstnanosti mladých v EU na úrovni 15,5 %. Nejnižší míru nezaměstnanosti mezi mladými podle aktuálních dat Eurostatu zaznamenalo v roce 2018 Německo s 6,2 % a Česká republika s 6,7 %. Nejvyšší nezaměstnanost byla v Řecku 42,3 % a ve Španělsku 34,3 %.

Graf 9: Nezaměstnanost mladých do 25 let dle dosaženého vzdělání (v%)

Zdroj: vlastní zpracování dle Eurostat, 2019

5 Výsledky a diskuse

Z provedené analýzy nezaměstnanosti v České republice a Španělsku je zjevné, že obě země ovlivnila v letech 2008 až 2009 světová hospodářská krize, kdy míra nezaměstnanosti rostla, a tento růst ve většině případů pokračoval do dalších let. Hospodářská krize započala ve Spojených státech již v roce 2006. Prvotní příčinou byla americká hypoteční krize, která postupně přerostla ve světovou finanční krizi, významnou roli sehrála rovněž vysoká cena ropy v první polovině roku 2008, která vedla k poklesu reálného HDP a zvedla spotřebitelské ceny.

Výkonnost české ekonomiky se výrazně zhoršila a v posledním čtvrtletí roku 2008 se česká ekonomika dostala do recese, která pokračovala až do roku 2009. Recese byla vyvolána především vnějšími faktory jako například pokles zahraniční poptávky a s ním spojený propad českých vývozu, který vedl k silnému poklesu průmyslové produkce. HDP se v roce 2009 propadlo o 4,8 %. Negativní stránky krize se projeví nejen v poklesu HDP, ale i v rostoucí nezaměstnanosti, která byla v roce 2009 6,7 %, útlumu úvěrové aktivity bank, v silném nárůstu vládního deficitu a dluhu a v silném ochabnutí investiční aktivity. Utlumení ekonomické aktivity a její pokles postihl většinu zemí světa, ve Španělsku byla v roce 2009 míra nezaměstnanosti 17,9 % a HDP kleslo o 3,8 %.

V roce 2010 a 2011 došlo k oživení ekonomické aktivity a meziroční údaje se dostaly do kladných hodnot. Za celý rok 2010 se HDP v České republice zvýšilo o 2,3 % a zhruba stejnou dynamiku si udržela česká ekonomika i v prvním čtvrtletí 2011. V dalších čtvrtletích se však začala růstová dynamika silně snižovat. Za celý rok 2011 HDP v Česku vzrostl o 1,8 %. Nadále však stále stoupala i nezaměstnanost, která dosáhla v letech 2012 a 2013 až 7 %. Ve Španělsku začalo již od roku 2011 HDP klesat, v následujícím roce až o 3 %. V první polovině roku 2012 pokles ekonomiky pokračoval a českou ekonomiku zasáhla nová recese a pokles. HDP v roce 2012 bylo v České republice 0,8 %.

V obou zemích se začala ekonomická situace zlepšovat přibližně v letech 2013 a 2014 a míra nezaměstnanosti začala klesat. Ve Španělsku se růst míry nezaměstnanosti zastavil v roce 2013 s hodnotou 26,1 %. Od tohoto roku se situace ve Španělské ekonomice zlepšila, což mělo za následek pokles nezaměstnanosti. Maximálního růstu HDP dosáhlo Španělsko v roce 2015, a to 3,8 %. Tradičním motorem růstu zůstávala domácí poptávka podporována vytvářením pracovních míst. Příspěvek čistých exportů k růstu byl v roce 2016 pozitivní, neboť vývoz zaznamenal značné zisky. Španělsko patří v

Evropské unii nadále ke státům s nejvyšší mírou nezaměstnanosti. Situace na trhu práce se však zlepšuje, ještě nedávno byla míra nezaměstnanosti nad 20 %, zaměstnanost však postupně roste. Napomáhalo tomu hned několik faktorů, například oživení ekonomiky nebo snížení sociálních příspěvků. Španělsko zaznamenalo zpomalení růstu reálného HDP z 3 % v roce 2017 na 2,6 % v roce 2018.

Co se pracovního trhu týče, zaměstnanost roste nejvíce za poslední 4 roky a snižování nezaměstnanosti by mělo pokračovat i v dalších letech. V roce 2018 se pohybovala nezaměstnanost ve Španělsku lehce pod 15 %. Nominální HDP Španělska dosahovalo v roce 2018 hodnoty 1 208 miliardy eur. Španělsko zaznamenalo v roce 2018 také pokroky v oblasti exportu v podobě většího množství španělských exportně se orientujících firem a pokračujícího rozmachu turismu. Španělsko je teď jednou z nejrychleji rostoucích zemí mezi předními ekonomikami EU, Česká republika ji ale pomalu dohání. Ekonomika České republiky v posledních letech rostla výrazně svižnějším tempem, než byl průměrný růst zemí EU. České HDP v přepočtu na obyvatele se v roce 2018 dostalo na zhruba 90 % průměru EU. Španělsko má některé důležité strukturální výhody, například mladší populaci, a daří se mu také efektivněji uskutečňovat veřejné investice, zvláště v oblasti infrastruktury. Je také otevřeně inovacím a zahraničním investicím. Míra nezaměstnanosti dosahuje v České republice tradičně podprůměrných hodnot oproti Evropské unii jako celku. Mezi státy Evropské unie zůstává s odstupem nejnižší, již od roku 2016. Výrazně nižší hodnoty v míře nezaměstnanosti byly v České republice už před vstupem do EU i během ekonomické a dluhové krize po roce 2008. A v současné době máme u nás nejnižší míru nezaměstnanosti v celé Evropské unii a je dokonce o jedno procento nižší než v sousedním Německu, které je tradičně naším hospodářským tahounem.

Podobný trend se projevuje u nezaměstnanosti mužů, žen i mládeže, ale u žen jsou míry nezaměstnanosti mírně vyšší než u mužů a přibližně dvojnásobná je nezaměstnanost mladých lidí. Situace se vyvíjí pozitivně směrem ke společnosti a trhu práce s rovnějším postavením žen a mužů, dosud však přetrvávají nerovnosti mezi ženami a muži, převážně v neprospěch žen, kterých je nezaměstnaných více. Zvýšení účasti žen na trhu práce představuje kladný vývoj a znamená důležité přispění k hospodářskému růstu v EU. Největší rozdíly v míře nezaměstnanosti žen a mužů, kde byla míra vyšší u žen, než u mužů bylo v roce 2018 Španělsko, a to 17 % žen a 13,7 % mužů. V České republice byla míra nezaměstnanosti žen 2,8 a mužů 1,8 %.

Trvalým problémem v Evropské unii je míra nezaměstnanosti mladých lidí do 25 let, která je ve srovnání s nezaměstnaností v produktivním věku stále více než dvojnásobná. Nezaměstnanost mladých lidí, která se vyšplhala během finanční krize do rekordních výšin, v posledních letech opět klesá. U této věkové skupiny je však třeba brát v úvahu, že podstatná část mladé generace studuje a nejsou tedy ekonomicky aktivní. Nezaměstnanost mladých lidí je v Evropské unii téměř dva a půl krát vyšší než ve věkové kategorii nad 25 let. Míra nezaměstnanosti mezi mladými do 25 let sice klesá, nadále však zůstává vysoká. V EU činila 15,5 % v roce 2018. Nejnižší míru nezaměstnanosti mezi mladými má Německo, kde činila 6,2 %, a Česká republika s 6,7 %. Nadále vysoká nezaměstnanost mladých zůstává ve Španělsku s 34,3 %.

Práce byla zaměřena také na skladbu nezaměstnaných do 25 let dle ukončeného vzdělání. V Česku tvoří mladí s méně než ukončeným středoškolským vzděláním významnou skupinu nezaměstnaných. Nejvíce nezaměstnané jsou osoby, které neukončily střední vzdělání. V Česku to je 18,9 %, ve Španělsku 44,4 %. Naopak nejméně nezaměstnané jsou v obou sledovaných zemích osoby, které dosáhly terciálního vzdělání, což jsou lidé, kteří ukončili vysokou školu. V České republice je to 3,9 % a ve Španělsku 21,9 %. Evropský průměr je 11 %, Španělsko se mu tedy stále velmi oddaluje.

V České republice i ve Španělsku je výrazný rozdíl i v zaměstnanosti v jednotlivých regionech. V Česku je nejvyšší nezaměstnanost v Ústeckém kraji a v Moravskoslezském kraji. Žije zde vysoký podíl obyvatel se základním nebo neukončeným vzděláním, které je nejrizikovější skupinou ohroženou nezaměstnaností. Naopak nejnižší nezaměstnanost je dlouhodobě naměřena v Praze a Středočeském kraji.

Španělsko má ovšem mnohem větší rozdíly v nezaměstnanosti mezi jednotlivými autonomními provinciemi. Andalusie a Extremadura mají dlouhodobě nejvyšší nezaměstnanost, protože se jedná o zemědělské oblasti. Nejnižší nezaměstnanost má Navarra a Bascicko ležící v severní části Španělska.

6 Závěr

Bakalářská práce byla věnována tématu nezaměstnanosti. Toto téma hraje velice důležitou roli v současné ekonomice. Cílem této bakalářské práce bylo analyzovat a zhodnotit makroekonomický ukazatel míry nezaměstnanosti a porovnat jej s vybranými zeměmi EU. Vybranými zeměmi byla Česká republika a Španělsko, v časovém období 2008–2018. V teoretické části byl popsán význam pojmu nezaměstnanost a s ním související trh práce, na kterém se střetává nabídka a poptávka po práci, základní typy nezaměstnanosti a jaké mohou být její dopady na člověka a politika zaměstnanosti, která se dělí na aktivní a pasivní. Cílem aktivní politiky je snižování nezaměstnanosti prostřednictvím odstraňování nevhodných podmínek, cílem pasivní politiky zaměstnanosti je vytvoření přijatelných sociálních podmínek zvláště pro dočasně nezaměstnané. Tato část byla zpracována na základě studia odborné literatury. Praktická část zobrazovala pohled na nezaměstnanost v České republice a Španělském království. Následně byly mezi sebou porovnány vývoje míry nezaměstnanosti a zanalyzovány odchylky od standartního vývoje. Zdrojem k vypracování praktické části byly převážně stránky Evropského statistického úřadu a Českého statistického úřadu, kde byly použity průměrné roční hodnoty ukazatele míry nezaměstnanosti v jednotlivých zemích. Výsledkem provedené analýzy bylo zjištění, že míra nezaměstnanosti v jednotlivých letech měla nejprve rostoucí charakter v důsledku světové hospodářské krize, avšak poté následoval pokles míry způsobený oživením ekonomiky. V práci je značná část pozornosti kladena na hospodářskou krizi od roku 2008. Hlavní cíl práce, na základě získaných informací, sestavených tabulek a grafů, byl splněn. Práce je určena pro co největší okruh čtenářů, které zajímá vývoj nezaměstnanosti ve státech Česká republika a Španělsko. Proto jsou výsledky práce interpretovány s ohledem na to, aby byly snadno pochopitelné a co nejméně komplikované.

Celkově lze shrnout, že mezi dvěma posuzovanými členskými státy EU měla Česká republika velmi výrazně nižší míru nezaměstnanosti za celé sledované období. Aktuální situace na trhu práce ve Španělsku je velice nepříznivá, a to především pro mladé lidi. V obou zemích mají s nezaměstnaností nejvíce problém uchazeči o zaměstnání s nízkou kvalifikací, se základním, nedokončeným a středním odborným vzděláním. Vzhledem k tomu, že v roce 2018 míry nezaměstnanosti klesaly, lze tvrdit, že výhled do budoucna obou sledovaných zemí je pozitivní.

7 Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje:

BLAŽEK, Jiří. *Základy ekonomie*. Brno: Doplněk, 1996. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-1443-1.

BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA a Dana STARÁ. *Makroekonomie – teorie a praxe*. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-492-3.

JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2013. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-4386-8.

BROŽOVÁ, Dagmar. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-16-4.

BUCHTOVÁ, B. *Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-9006-8.

DVOŘÁKOVÁ, Z. *Řízení lidských zdrojů*. Praha: C. H. Beck, 2012. 559 s. ISBN 978-80-7400-347-9.

HOLMAN, Robert. *Makroekonomie: středně pokročilý kurz*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7179-861-3.

HOLMAN, Robert. *Makroekonomie: středně pokročilý kurz*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-541-1.

JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Expert (Grada). ISBN 978-80-271-0251-8.

KACZOR, Pavel. *Trh práce, pracovní migrace a politika zaměstnanosti ČR po roce 2011*. Praha: Oeconomica, 2013. 242 s. Vysokoškolská učebnice. ISBN 978-80-245-1930-2.

KOTÝNKOVÁ, Magdalena a Otakar NĚMEC. *Lidské zdroje na trhu práce: vývoj a tendence v souvislosti se vstupem České republiky do EU*. Praha: Professional Publishing, 2003. ISBN 80-864-1948-7.

MAREŠ, Petr. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998. ISBN 80-901424-9-4.

MAREŠ, Petr. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Vyd. 3., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-08-3.

SAMUELSON, Paul Anthony a William D. NORDHAUS. *Ekonomie*. Přeložil Michal MEJSTRÍK, ilustroval Martina PROCHÁZKOVÁ, ilustroval Blanka DVOŘÁKOVÁ. Praha: Svoboda, 1991. ISBN 80-205-0192-4.

SOUKUP, Jindřich, Vít POŠTA, Pavel NESET a Tomáš PAVELKA. *Makroekonomie*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Management Press, 2018. ISBN 978-80-7261-537-7.

ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, Božena, Josef ŠMAJS a Zdeněk BOLELOUCKÝ. *Nezaměstnanost*. 2., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2013, 187 s. ISBN 978-80-247-4282-3.

Internetové zdroje:

Business info: Španělsko: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/spanelsko-zakladni-charakteristika-teritoria-ekonomicky-prehled>

CEIC: Spain Unemployment [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://www.ceicdata.com/en/spain/unemployment-labour-force-survey-by-age-group-and-sex/unemployment-female>

Country economy: Spain GDP - Gross Domestic Product [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://countryeconomy.com/gdp/spain>

Český statistický úřad: Základní ukazatele národního hospodářství v České republice [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/91917748/32018119_0401.pdf/57db6df7-3562-443e-9853-709338388e6f?version=1.2

Český statistický úřad: Zaměstnanost a nezaměstnanost v České republice podle výsledků výběrového šetření pracovních sil (VŠPS) [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/91917748/32018119_0501.pdf/7f778284-8652-4e4b-9bcc-5b24835dc45c?version=1.0

Český statistický úřad: Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS - 4. čtvrtletí 2019 [online]. [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cr/zamestnanost-a-nezamestnanost-podle-vysledku-vsps-4-ctvrtleti-2019>

Český statistický úřad: Trh práce v ČR - 1993 až 2010 [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/trh-prace-v-cr-1993-az-2010-p86igm54ok>

Český statistický úřad: MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI PODLE REGIONŮ SOUDRŽNOSTI A KRAJŮ [online]. [cit. 2020-03-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/91606447/25013019146.pdf/6a0c278d-960d-474c-98fe-2ac07488dd27?version=1.0>

Český statistický úřad: VĚK A VZDĚLÁNÍ NEZAMĚSTNANÝCH [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/91606447/25013019106.pdf/0caeda30-ca63-424e-9af4-5e0301f37333?version=1.0>

Český statistický úřad: *Hrubý domácí produkt (HDP) - Metodika* [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hruby_domaci_produk_t_-hdp

Český statistický úřad: *Hrubý domácí produkt* [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/36380891/320288-15a01.pdf/4f11fa39-3e58-4d80-a638-25b736cac380?version=1.0>

EU Office: *Španělsko* [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: http://www.ampsp.cz/uploads/dokumenty_2017/podnikame_v/1707_Spanelsko_AMSP.pdf

Eurostat: *Unemployment rate by NUTS 2 regions* [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tgs00010/default/table?lang=en>

Eurostat: *Employment rate of the age group 15-64 by NUTS 2 regions* [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tgs00007/default/table?lang=en>

Eurostat: *Real GDP growth rate - volume* [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00115/default/table?lang=en>

Eurostat: *Total unemployment rate* [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00203/default/table?lang=en>

Eurostat: *Euro area unemployment* [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/9105174/3-31072018-AP-EN/a942605d-7a19-4c0a-8616-c5805a826798>

European commission: *Česká republika* [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/population-demographic-situation-languages-and-religions-21_cs

European commission: *Rovnost žen a mužů* [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2009/CS/1-2009-694-CS-F1-1.Pdf>

INE: *Unemployment rates by sex and age group* [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://www.ine.es/jaxiT3/Datos.htm?t=4887#!tabs-tabla>

INE: *Unemployment rates of the population 16 years of age and over by sex and Autonomous Community* [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://www.ine.es/jaxiT3/Datos.htm?t=4967#!tabs-tabla>

INE: *Unemployment rates by level of education attained, sex and age group* [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://www.ine.es/jaxiT3/Tabla.htm?t=9449&L=1>

Investice do rozvoje vzdělávání: Nezaměstnanost absolventů v prvních deseti letech [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://infoabsolvent.cz/Temata/ClanekAbsolventi/5-1-06/Nezamestnanost-absolventu-v-prvnich-deseti-letech>

Mluvtecesky.net: Česká republika [online]. [cit. 2020-03-13]. Dostupné z: https://mluvtecesky.net/cs/introduction/country_language/czech_republic

Národní ústav pro vzdělání: VZDĚLÁVÁNÍ A TRH PRÁCE V KRAJÍCH ČR [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/vzdelavani-a-trh-prace-v-krajich-cr-1>

Národní ústav pro vzdělávání: VZDĚLÁVÁNÍ A TRH PRÁCE V KRAJÍCH ČR [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/vzdelavani-a-trh-prace-v-krajich-cr-1>
STATISTIKA&MY: HDP na obyvatele v PPS [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2015/12/hdp-na-obyvatele-v-pps/>

Pražský hrad: O České republice [online]. [cit. 2020-03-01]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/ceska-republika/o-ceske-republice>

Parlamentní institut: RŮST HDP [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=12>

Rada Evropské unie: Zaměstnanost mladých lidí [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/youth-employment/>

Zastupitelský úřad Madrid: Souhrnná teritoriální informace Španělsko [online]. [cit. 2020-03-13]. Dostupné z: <http://www.camaracomerciohispanochecha.eu/wp-content/uploads/sti-spanelsko-2013-11-25.pdf>